

NORMELE METODOLOGICE

INTRODUCERE

Conturile internaționale reprezintă sinteza relațiilor economice dintre rezidenții țării și nerezidenți. Ele sunt o succesiune de conturi interdependente, legătura dintre ele fiind realizată prin intermediul unor conturi /articole tranzitorii ce asigură reconcilierea datelor prezentate într-un șir de sinteze cu structură și nivel de agregare diferit. Putem menționa următoarele conturi macroeconomice internaționale:

- **Balanța de plăți (BP)**, ce reprezintă un set de conturi macroeconomice care reflectă într-o formă generalizată tranzacțiile economice ale unei țări cu restul lumii *într-o perioadă definită* de timp (an, trimestru).
- **Poziția investițională internațională (PII)**, care este sinteza activelor financiare ale rezidenților și a pasivelor rezidenților față de nerezidenți *la o anumită dată* (sfârșit de trimestru sau sfârșit de an). Diferența dintre activele și pasivele financiare internaționale ale țării (poziția netă) poate fi pozitivă (creditoare) sau negativă (debitoare).
- **Contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare** oglindește toată varietatea de fluxuri, ce generează modificările pozițiilor, prezentate în PII, suplimentar tranzacțiilor efective între rezidenți și nerezidenți, reflectate în contul financiar al BP (reevaluările activelor sau pasivelor ca rezultat al modificării prețurilor, fluctuațiilor cursului de schimb al monedelor originale față de valuta de evaluare, alte modificări de volum – reclasificări, anulări etc.) și care reflectă *legătura dintre pozițiile din PII și fluxurile efective din contul financiar al BP*, fiind prezentată în cadrul PII integrată.
- **Datoria externă (DE) brută** este o sinteză macroeconomică ce reflectă valoarea *la o anumită dată* a pozițiilor pasivelor externe ce reprezintă *instrumente de natura datoriei* (Investiții de portofoliu, Împrumuturi, Drepturi speciale de tragere (alocări), Numerar și depozite, Credite comerciale și avansuri, Alte angajamente aferente datoriei).

Cele mai importante relații în cadrul statisticii conturilor internaționale:

1. tranzacțiile sunt înregistrate în contul curent, contul de capital și contul financiar ale balanței de plăți, în bază de partidă dublă;
2. suma soldurilor contului curent și de capital, conceptual trebuie să fie egală cu soldul contului financiar, ce reprezintă acoperirea/valorificarea *capacității nete (+) sau necesarului net (-) de finanțare constatată la contul curent și de capital prin achiziții nete de active financiare și acumulări nete de pasive financiare, din contul financiar pe parcursul perioadei de gestiune*. Deși conceptul presupune egalitatea acestora, în practică ele diferă, iar diferența se reflectă la articolul erori și omisiuni nete, destinată evaluării neajunsurilor în reflectarea tranzacțiilor, ce rezultă în practică în mare parte din specificul/lipsa surselor de date și decalajele de timp;
3. instrumentele financiare, ale căror fluxuri sunt reflectate în contul financiar al BP, iar pozițiile în PII, generează venituri primare din investiții, reflectate în contul curent al BP;
4. structura PII derivă din structura contului financiar al balanței de plăți în prezentare standard;
5. soldul PII la finele perioadei este egal cu soldul PII la începutul perioadei plus fluxurile nete din contul financiar al BP și schimbările reflectate în contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare, efectuate pe parcursul perioadei date;

6. compoziția DE se regăsește în articolele PII și reprezintă cumulativ pozițiile instrumentelor financiare de natura datoriilor, reprezentate pe scadențe și sectoare instituționale, la o anumită dată / sfârșit de perioadă.

Conturile internaționale oferă o imagine amplă a relațiilor economice între rezidenți și nerezidenți și stau la baza analizei și evaluării activității economice internaționale și a politicii economice externe a țării. Coerența datelor între conturile internaționale și conturile naționale permite compararea acestora și analiza complexă a activității economice a unei țări, atât pe plan intern, cât și internațional.

Conturile internaționale ale Republicii Moldova se întocmesc în baza art. 5 din Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei.

Conturile internaționale ale Republicii Moldova sunt elaborate trimestrial și anual, unitatea de măsură fiind milioane dolari SUA. Informația din aceste statistici oficiale nu include datele pentru raioanele din partea stângă a Nistrului și municipiul Bender.

Conturile internaționale sunt revizuite cu regularitate, indicatorii la articole sunt actualizați / modificați cu indicarea/notificarea obligatorie a efectuării revizuirilor în conformitate cu următoarea politică:

- datele trimestriale sunt date provizorii, și sunt revizuite în fiecare trimestru următor, revizuirile pot cuprinde până la trei trimestre ale anului curent;
- datele anuale sunt actualizate la momentul compilării variantei finale și revizuirile pot cuprinde până la patru ani precedenți anului pentru care se compilează versiunea finală, în cazul pozițiilor aceste actualizări pot acoperi perioade mai lungi de timp, după necesitate.

Cauzele și motivele revizuirilor/actualizărilor sunt prezentate în cadrul Anuarului statistic Conturile internaționale ale Republicii Moldova.

Confidențialitatea datelor. În conformitate cu prevederile Legii nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei și Legii nr. 93/2017 cu privire la statistica oficială, Banca Națională a Moldovei (BNM) asigură securitatea și confidențialitatea informației colectate și utilizate în procesul de compilare a statisticii oficiale. Datele colectate în scop statistic sunt utilizate numai pentru producerea statisticii oficiale, fiind prezentate sub formă de indicatori și analize doar în stare agregată.

Diseminarea datelor. Statistica conturilor internaționale este diseminată în conformitate cu prevederile Legii nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, art. 69 alin (5) și conform Standardul Special de Diseminare a Datelor (Special Data Dissemination Standard – SDDS) al Fondului Monetar Internațional (FMI), angajament asumat de către Republica Moldova în mai 2006. În vederea asigurării transparenței și informării utilizatorilor termenele de diseminare sunt stipulate în calendarul de diseminare a datelor al FMI (Advance Release Calendar – ARC IMF) și în calendarul de diseminare a datelor pe pagina web a BNM. De menționat, că suplimentar cerințelor SDDS, se prezintă anual datele privind Ancheta Coordonată a Investițiilor Directe (în distribuție pe țări și în distribuție pe activități economice și pe regiuni geografice) în baza recomandărilor „Ghidului Anchetei coordonate a investițiilor directe” (2015), ce corespunde standardului SDDS Plus, pe care Republica Moldova planifică să-l implementeze.

1. NORMELE METODOLOGICE REFERITOARE LA CONTURILE INTERNAȚIONALE ALE REPUBLICII MOLDOVA

Direcția statistică conturilor internaționale din cadrul Departamentului raportări și statistică al Băncii Naționale a Moldovei produce indicatorii balanței de plăți, ai poziției investiționale internaționale și ai datoriei externe brute conform standardelor metodologice internaționale recomandate de Fondul Monetar Internațional în *Manualul „Balanța de plăți și poziția investițională internațională”*, ediția a VI-a (2009) (MBP6), „MBP6 - Îndrumarul de compilare” (2014) și în manualul *„Statistica datoriei externe: ghid pentru compilatori și utilizatori”* (SDE 2013).

De asemenea, se compilează și se diseminează indicatori suplimentari:

- *remiteri personale (trimestrial)*, conform recomandărilor din manualul *„Tranzacții internaționale cu remiteri – ghid pentru compilatori și utilizatori”* (2009) total și pe regiuni geografice;
- *investiții directe, conform principiului direcțional (trimestrial)*;
- *investiții directe, potrivit principiului direcțional (anual) conform structurii Anchetei Coordonate a Investițiilor Directe* (în distribuție pe țări și în distribuție pe activități economice și pe regiuni geografice) în baza recomandărilor *„Ghidului Anchetei coordonate a investițiilor directe”* (2015);
- *rezervele internaționale (lunar) conform ghidului „Rezervele internaționale și lichiditatea în valută. Îndrumări privind formatul de prezentare a datelor”* (2013);
- *Statistici trimestriale detaliate privind datoria externă* - conform cerințelor Băncii Mondiale (Quarterly External Debt Statistics (QEDS)), ce includ și indicatori privind datoria externă pe termen scurt după maturitate restantă.

1.1. DEFINIȚII ȘI PRINCIPII GENERALE

Conturile internaționale reflectă situația și tranzacțiile între rezidenți și nerezidenți, indiferent de amplasarea lor geografică.

Teritoriul economic al unei țări constă din teritoriul geografic administrat de un singur guvern, unde persoanele, bunurile și capitalul circulă liber și sunt subordonate aceluiași autorități monetare și fiscale. El mai include: spațiul aerian, apele teritoriale, teritoriile din apele internaționale asupra cărora țara are drepturi exclusive, enclavale teritoriale situate pe teritoriul altor state, cum ar fi reprezentanțele diplomatice, consulatele, bazele militare etc. Respectiv, enclavale teritoriale de acest gen ale altor state nu sunt incluse în teritoriul economic al țării date.

O unitate economică este considerată **rezident** al unui teritoriu economic atunci când *are în acest teritoriu centrul de interes economic predominant*.

Gospodăriile populației se consideră rezidente ale unui teritoriu economic în cazul în care membrii acestor gospodării au centrul de interes economic predominant și un loc de trai pe acest teritoriu pe o perioadă definită sau nedefinită, dar destul de îndelungată (un an sau mai mult) sau au intenția de ședere de durată, cu excepția studenților, pacienților, diplomaților, militarilor și a lucrătorilor sezonieri, ce se consideră rezidenți ai teritoriului economic unde au domiciliu permanent, indiferent de durata șederii peste hotare.

O *întreprindere* se consideră rezidentă a unui teritoriu economic în cazul în care este angajată în activități și tranzacții economice semnificative, deținând spații de producție sau alte locații pe acest

teritoriu. Organizațiile sectorului *administrației publice și instituțiile fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației* sunt rezidenții teritoriului economic unde au fost fondate și înregistrate.

Evaluarea tranzacțiilor se efectuează, de regulă, *la prețul pieței*, acesta fiind definit ca suma de bani pe care un potențial cumpărător este gata să o plătească unui potențial vânzător, pentru a achiziționa ceva, când ambii sunt părți independente și urmăresc numai interese comerciale.

Momentul de înregistrare a tranzacțiilor este momentul, cunoscut sau estimat, când o valoare economică este creată, transformată, schimbată, transferată sau stinsă / anulată. În realitate, acest moment nu întotdeauna este evident și poate fi atribuit momentului în care părțile înregistrează tranzacția în conturile lor contabile. În mare parte, tranzacțiile sunt înregistrate în balanța de plăți conform principiului de „*drept constatat*”.

Stabilirea momentului înregistrării ține de tipul operațiunilor.

Pornind de la specificul sistemului statistic de colectare și compilare a datelor, dar și tipologia tranzacțiilor, în cadrul balanței de plăți tranzacțiile se reflectă:

- tranzacțiile cu bunuri – la momentul schimbării dreptului de proprietate asupra lor;
- tranzacțiile cu servicii – la momentul prestării serviciului sau efectuării plății;
- remunerarea salariilor, prestațiile sociale, transferurile personale – în perioada în care are loc plata sumelor respective;
- dobânzile la împrumuturi și la alocările de drepturi speciale de tragere – la momentul când ar fi trebuit să fie efectuate plățile conform acordurilor, după principiul de „*drept declarat*”, la depozite – la momentul efectuării plății, la titlurile de angajamente – conform principiului de „*drept constatat*”;
- granturile și asistența tehnică – la data efectuării tranzacției;
- reinvestirea profiturilor – în perioada în care sunt realizate;
- dividendele – la momentul declarării lor (în cazul băncilor) și în perioada în care are loc plata sumelor respective (în cazul altor sectoare);
- operațiunile cu titluri de participare – la momentul înregistrării tranzacției în conturile contabile pentru emisiile noi la băncile licențiate, la data efectuării tranzacției pentru alte sectoare;
- creditele comerciale – în momentul schimbării dreptului de proprietate asupra unui activ nefinanciar;
- titlurile de valoare – la momentul schimbării dreptului de proprietate asupra lor, care determină data efectuării tranzacției;
- tragerile de împrumuturi – la data efectuării tranzacției;
- rambursările de împrumuturi – la momentul când plățile au fost efectuate, reeșalonate sau iertate de creditor.

Fluxurile reprezintă *tranzacții economice efective* și rezultatul unor evenimente economice care au avut loc într-o anumită perioadă și alte modificări. Fluxurile internaționale se înscriu în conturi ca tranzacții (în balanța de plăți) și ca alte modificări ale activelor și pasivelor financiare în contul altor modificări. Fluxurile activelor și pasivelor financiare se grupează după categorii funcționale și instrumente. Fluxurile pot fi legate de tranzacții economice sau alte modificări.

Tranzacțiile din activitatea economică a două entități instituționale se desfășoară conform acordului reciproc și reprezintă un schimb al dreptului de proprietate asupra unor valori economice sau un transfer.

Tranzacțiile înscrise în conturile internaționale se efectuează între două unități instituționale, una din ele fiind rezident al țării care prezintă statistica, iar alta – nerezident.

Pentru fiecare tranzacție se efectuează două înregistrări una pe credit și alta pe debit.

Tranzacțiile din conturile internaționale se clasifică după diverse criterii:

- după reciprocitate – tranzacțiile sunt bilaterale (*schimburi*) și unilaterale (*transferuri*);
- după natura valorii tranzacționate – sunt fluxuri monetare / financiare și nemonetare;
- după modul de calcul – sunt fluxuri reflectate la valoarea efectiv tranzacționată (ex. utilizare / rambursare de împrumut) sau la valoarea calculată pentru perioada dată (ex. dobânda la împrumuturi, dividende); pot fi tranzacții calculate direct (ex. servicii de transport) sau indirect măsurate (ex. SIFIM – servicii de intermediere financiară indirect măsurate);
- după modul de captare / reflectare – tranzacții ce reprezintă intrări convenționale (ex. reinvestirea profiturilor) și tranzacții directe / efective.

Schimburile reprezintă tranzacții în care are loc furnizarea unei valori economice contra altei valori economice echivalente. Valorile economice, în linii mari, pot fi împărțite în resurse reale (bunuri, servicii și venituri) și instrumente financiare și derivate financiare. Tranzacțiile cu instrumente financiare nu țin doar de modificarea dreptului de proprietate asupra creanțelor și angajamentelor existente, ci și de crearea / apariția sau stingerea / anularea acestora. Schimburile sunt cele mai numeroase și mai importante tranzacții raportate în BP. Achiziționarea de bunuri și servicii, remunerarea salariaților, plata dividendelor, contractarea împrumuturilor etc., toate sunt schimburi.

Transferurile sunt tranzacții în care un partener furnizează o valoare economică unui alt partener fără să primească în schimb o valoare economică echivalentă. Deoarece tranzacțiile în BP sunt înregistrate în partidă dublă, transferurile sunt utilizate pentru a efectua înregistrarea compensatorie valorii economice a obiectului tranzacției. De exemplu, bunurile primite sub forma ajutorului umanitar se reflectă la *bunuri* (valoarea de piață a bunurilor) și la *cooperare internațională* (înregistrare compensatorie a valorii bunurilor respective la transferuri). Alte exemple de transferuri sunt taxele și impozitele, subvențiile, iertarea datoriilor, moștenirile.

Tranzacțiile monetare sunt tranzacțiile în care o unitate instituțională efectuează (primește) o plată sau acceptă o obligațiune (achiziționează un activ) exprimată în unități monetare.

Tranzacțiile nemonetare sunt acelea în care obiectul tranzacției nu este exprimat în unități monetare, de exemplu: barterul, remunerările și plățile în formă naturală; ajutorul umanitar sub formă de bunuri și servicii etc. Înregistrarea tranzacțiilor nemonetare are loc în baza valorii de piață a obiectului tranzacției.

Alte modificări reflectă fenomene economice care modifică valoarea activelor și pasivelor unei economii, pe parcursul perioadei de raportare, altele decât tranzacțiile înregistrate în BP.

În conturile internaționale alte modificări se referă doar la activele și pasivele financiare și se înregistrează în Contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare fiind publicate în cadrul PII integrată. Ele se clasifică în două categorii mari:

- Alte modificări ale volumului activelor și pasivelor financiare;

- **Reevaluări** - ale activelor sau pasivelor financiare, ca rezultat al modificărilor de preț sau al fluctuației cursului valutar al valutei originale față de valuta de evaluare / calcul a CI pe parcursul perioadei de referință.

La alte modificări ale volumului activelor / pasivelor financiare se înregistrează, de exemplu *anularea unilaterală a datoriilor de către creditor; schimbările în clasificarea activelor / pasivelor și în componența pozițiilor acestora; modificarea statutului de rezidență a unității instituționale ce deține activele financiare sau pasivele sau a reorganizării / restructurării acestora; monetizarea și demonetizarea aurului în lingouri ș.a.*

Anularea datoriei are loc în cazul când creditorul recunoaște unilateral imposibilitatea de a recupera datoriile. *Iertarea datoriei* însă, apare ca rezultat al unor acorduri bilaterale între părțile implicate, având ca motivație acordarea unor beneficii economice. *Iertarea datoriei* se deosebește de *anularea datoriei* și se înregistrează ca tranzacție în contul de capital (transfer de capital) al balanței de plăți și ține în principal de datoria guvernamentală.

Pozițiile reprezintă valoarea activelor și a pasivelor financiare la o anumită dată. Ele se reflectă în poziția investițională internațională. Datele despre poziții sunt prezentate conform situației la începutul și la finele unei perioade de referință (trimestru, semestru, primele nouă luni ale anului, an) sau în dinamică pentru un interval de timp definit. Modificarea poziției de la începutul perioadei și până la sfârșitul ei se efectuează ca urmare a fluxurilor înregistrate în perioada dată (tranzacțiile din BP și alte modificări).

Unitatea instituțională este o entitate care corespunde următoarelor criterii:

1. desfășoară activitate economică și este în drept să dispună de bunuri și active în nume propriu, și respectiv poate realiza tranzacții de schimb a dreptului de proprietate a bunurilor și activelor cu alte unități instituționale;
2. are autonomie în luarea deciziilor economice și angajarea în activități economice, și poartă toată răspunderea în fața legii pentru acestea;
3. poate deține angajamente față de alte entități și poate încheia contracte;
4. dispune de contabilitate proprie (are documente contabile și un bilanț al activelor și pasivelor sale).

Există câteva tipuri principale de unități instituționale:

1. Gospodării ale populației – persoane fizice sau grupuri de persoane fizice;
2. Societăți (corporații sau quasi-corporații, societăți necomerciale și entități ale sectorului administrației publice – persoane juridice sau organizații obștești), a căror activitate este recunoscută de legislația în vigoare sau societate, independent de persoanele sau entitățile care le dețin sau le controlează.
3. Quasi-corporațiile sunt întreprinderi fără personalitate juridică, dar care activează de parcă ar fi unități separate de proprietarii săi.

Unitățile instituționale se grupează în **sectoare instituționale**. Tranzacțiile se atribuie sectorului instituțional din care face parte unitatea instituțională rezidentă participantă.

Clasificarea sectoarelor instituționale:

1. **Banca centrală** (autorități monetare) – Banca Națională a Moldovei;
2. **Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală** – băncile licențiate;

3. **Administrația publică** – instituțiile guvernamentale, autoritățile publice locale;
4. **Alte sectoare:**
 - **Alte societăți financiare**
 1. fonduri ale pieței financiare;
 2. fonduri de investiții;
 3. alte societăți financiare de intermediere;
 4. auxiliari financiari - *casele de schimb valutar, operatorii transferurilor de bani, intermediarii în asigurări*;
 5. societăți de asigurare;
 6. fonduri de pensii;
 - **Societăți nefinanciare, gospodăriile populației și instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației**
 - *societăți nefinanciare* – întreprinderi industriale și comerciale, inclusiv cele publice;
 - *gospodăriile populației*;
 - *instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației* – societăți de binefacere, societăți profesionale, religioase, culturale, partide politice.

1.2. NORMELE METODOLOGICE REFERITOARE LA BALANȚA DE PLĂȚI A REPUBLICII MOLDOVA

1.2.1. STRUCTURA BALANȚEI DE PLĂȚI

Balanța de plăți este alcătuită din următoarele conturi: contul curent, contul de capital și contul financiar. Contul curent include: balanța comerțului cu bunuri, balanța serviciilor, balanța veniturilor primare, balanța veniturilor secundare. Contul de capital cuprinde: achiziționarea / cesiunea brută a activelor nefinanciare neproduse și transferurile de capital. Contul financiar constă din: investiții directe, investiții de portofoliu, derivate financiare, alte investiții și active de rezervă.

Tabelul 1. Balanța de plăți – agregate de bază

	Credit	Debit	Net
Contul curent			
Bunuri și servicii			
Bunuri			
Servicii			
Venituri primare			
Remunerarea salariaților			
Venituri din participații și acțiuni ale fondurilor de investiții			
Dividende și retrageri din veniturile quasi-societăților			
Profituri reinvestite			
Renta			
Venituri secundare			
Impozite curente pe venit, patrimoniu, etc.			
Contribuții sociale			
Prestații sociale			
Prime nete de asigurare (cu excepția asigurărilor de viață)			
Despăgubiri pe asigurări (cu excepția asigurărilor de viață)			
Cooperarea internațională curentă			
Transferuri curente diverse			
Contul de capital			
Achiziționarea / cesiunea brută a activelor nefinanciare neproduse			
Transferuri de capital			
Capacitatea netă (+) / necesarul net (-) de finanțare (soldul contului curent și de capital)			
	Achiziția netă de active financiare	Acumularea netă de pasive	Net
Capacitatea netă (+)/ necesarul net (-) de finanțare (soldul contului financiar)			
Investiții directe			
Investiții de portofoliu			
Derivate financiare (altele decât rezervele) și opțiuni pe acțiuni ale angajaților			
Alte investiții			
Numerar și depozite			
Împrumuturi			
Credite comerciale și avansuri			
Alte creanțe / angajamente – altele			
Drepturi speciale de tragere (alocări)			
Active de rezervă			
Erori și omisiuni nete			

Conform structurii standard a BP (tabelul 1), indicatorii în contul curent și de capital sunt prezentați în bază brută ca suma tuturor tranzacțiilor înregistrate la articolul respectiv, separat la intrări și la ieșiri. Indicatorii contului financiar sunt înregistrați în bază netă, reflectând valoarea diferenței între intrări și ieșiri pentru fiecare categorie funcțională și instrument financiar al activelor și pasivelor financiare, separat pentru *achiziția netă de active financiare* și *acumularea netă de pasive*. *Achiziția netă de active financiare* reprezintă diferența între tranzacțiile BP de majorare a activelor financiare deținute de rezidenți și cele de reducere a acestora, similar *acumularea netă de pasive* este egală cu diferența între tranzacțiile BP de majorare/formare a pasivelor rezidenților și cele de

reducere/stingere a lor.

Suplimentar prezentării standard a BP este elaborată și prezentarea desfășurată care include, pe lângă indicatorii contului curent și de capital, și indicatorii contului financiar cu prezentarea distinctă a rulajelor debitare și creditare (cu anumite excepții – *numerar și depozite, credite comerciale și avansuri*).

Articolele *balanței de plăți* sunt structurate în felul următor:

Contul curent reflectă totalitatea tranzacțiilor între rezidenți și nerezidenți ce țin de comerțul internațional cu *bunuri și servicii* și încasările și plățile de *venituri primare și venituri secundare*.

La **Bunuri** sunt reflectate tranzacțiile cu bunuri în care are loc schimbul dreptului de proprietate asupra acestora între rezidenți și nerezidenți, fără a ține cont de faptul dacă bunurile au traversat sau nu hotarul țării (bunurile ce nu traversează hotarul țării sunt: bunurile procurate în porturi de către transportatorii internaționali și mărfurile negociate peste hotare). Un caz special sunt și bunurile procurate în perioada de raportare, și stocate temporar peste hotarele țării, urmând ca ulterior să fie introduse pe teritoriul țării pentru consum, care sunt reflectate în BP în perioada în care avut loc schimbul de proprietate, indiferent de perioada în care vor fi introduse în țară. Tot aici se includ tranzacțiile cu bunuri aferente comerțului electronic și portmoneelor electronice, dar și bunurile achiziționate de călători pentru comercializare în economia proprie sau într-o altă economie. De menționat că unele bunuri sunt incluse la servicii, de exemplu, consumul ambasadelor pe teritoriul altor state – la bunuri și servicii guvernamentale, bunurile procurate de călători pentru a fi utilizate/consumate pe perioada aflării peste hotare – la călătorii.

În cadrul BP se disting 3 categorii importante de bunuri:

- *Mărfurile generale în baza balanței de plăți* cuprind bunurile care fac obiectul unui transfer de proprietate economică între un rezident și un nerezident și care nu sunt incluse în alte categorii specifice, precum bunurile negociate peste hotare și aurul nemonetar sau ca parte a unui serviciu. Mărfurile generale sunt evaluate la valoarea de piață pe bază franco la bord (FOB).
- *Exporturile nete de mărfuri negociate peste hotare* presupun achiziționarea de bunuri de către un rezident de la un nerezident și revânzarea lor ulterioară unui alt nerezident, fără ca bunurile să traverseze hotarul economiei raportoare. Exporturile nete de mărfuri negociate peste hotare reprezintă diferența dintre vânzările și cumpărările de mărfuri negociate peste hotare.
- *Aurul nemonetar* cuprinde toate tranzacțiile cu aur, în afara aurului monetar. Aurul monetar este deținut de către autoritățile monetare și înregistrat ca *activ de rezervă*.

Importul și exportul de bunuri pentru și după prelucrare nu se includ în mărfurile generale în balanța de plăți, pentru că nu are loc schimbul dreptului de proprietate, însă se reflectă valoarea serviciilor de prelucrare a acestor mărfuri la *servicii*. Bunurile trimise la reparații fac parte din valoarea serviciilor de reparații și se includ în articolul respectiv în cadrul serviciilor.

La **Servicii** se înregistrează valoarea serviciilor prestate dintre rezidenți și nerezidenți. Serviciile sunt clasificate în:

- *Serviciile de prelucrare a materiei prime aflate în proprietatea terților* includ prelucrarea, asamblarea, etichetarea, ambalarea bunurilor, realizate de întreprinderi care nu dețin în

proprietate bunurile în cauză. Prelucrarea este realizată de o entitate care primește un comision de la proprietar, ce constituie valoarea serviciului.

- *Serviciile de întreținere și de reparații* cuprind lucrările de întreținere și reparații efectuate de rezidenți asupra bunurilor care sunt deținute de nerezidenți (și invers). Reparația și întreținerea vapoarelor, aeronavelor și a altor echipamente de transport sunt incluse la acest articol.
- *Serviciile de transport* reprezintă procesul transportării internaționale a persoanelor și bunurilor dintr-o locație în alta, precum și serviciile auxiliare conexe. Serviciile de transport sunt specificate pe: (i) tipuri de transport: maritim, aerian, alte mijloace de transport, și în continuare pentru fiecare tip de transport se specifică: (ii) transportarea de pasageri, de mărfuri și alte servicii, precum sunt cele de încărcare / descărcare, deservirea unităților de transport, depozitare și antrepozitare, ambalare și reambalare, curățarea echipamentelor de transport, efectuate în porturi și aeroporturi etc. Serviciile poștale și de curierat sunt evidențiate separat în categoria serviciilor de transport și includ preluarea, transportul și livrarea scrisorilor, ziarelor, periodicelor, broșurilor, a altor materiale tipărite, a coletelor și pachetelor.
- *Călătoriile* includ bunurile și serviciile achiziționate într-o economie de către călătorii nerezidenți, în scopuri de afaceri sau personale (inclusiv călătoriile ce țin de tratament și de studii). Exportul acestora reflectă valoarea bunurilor și serviciilor achiziționate de către nerezidenți în cursul vizitelor lor în Republica Moldova. Importul acestora oglindește valoarea bunurilor și serviciilor achiziționate din alte economii de către rezidenți în cursul vizitelor peste hotare. În călătorii sunt incluse serviciile de transport local pe teritoriul țării vizitate. Călătoriile sunt divizate în:
 - *Călătorii de afaceri* ce includ achiziționarea de bunuri și servicii de către cei care călătoresc în interes de afaceri (inclusiv de către lucrătorii sezonieri, transfrontalieri și alții care nu sunt rezidenți ai economiei unde sunt angajați).
 - *Călătorii în interes personal* ce cuprind bunurile și serviciile achiziționate de către călătorii care se deplasează în străinătate în alte scopuri decât cele de afaceri (vacanțe, participarea la activități recreative și culturale, pelerinajul, pentru educație sau sănătate), precum și de refugiați sau alte tipuri de migranți cu o perioadă de ședere sub un an.
- *Serviciile de telecomunicații, de informatică și de informații* reprezintă: serviciile internaționale de *telecomunicații* (sunete și imagini transmise prin intermediul telefonului, radioului, internetului; deservirea canalelor informaționale, alte servicii conexe);
 - *serviciile de informatică* (serviciile destinate componentelor hardware și / sau software, de prelucrare a datelor, de consultanță, de instalare, de întreținere și reparare a computerelor, de asistență privind gestionarea resurselor informatice, analiza, proiectarea și programarea de sisteme informatice „la cheie” (inclusiv dezvoltarea și proiectarea de pagini de internet) și furnizarea de consultanță tehnică pentru programe de calculator (software); licențele de utilizare limitată în timp (periodică) a programelor de calculator nepersonalizate livrate pe suport magnetic, ce exclud posibilitatea distribuirii sau reproducerii acestora; programele (software) nepersonalizate

descărcate sau livrate pe căi electronice, indiferent dacă plata pentru licență se efectuează periodic sau este o plată unică; dezvoltarea, producerea, furnizarea și elaborarea documentației pentru programele de calculator personalizate, inclusiv de sisteme de operare realizate la comandă pentru utilizatori specifici; întreținerea sistemelor și alte servicii auxiliare; consultanța și asistența în problemele legate de gestionarea resurselor informatice / software, precum și serviciile de instruire personalizate, prestate unei persoane sau a unui grup de persoane, cum ar fi instruirea angajaților unei companii; serviciile de prelucrare a datelor, cum ar fi introducerea, sortarea și prelucrarea datelor; serviciile de găzduire a paginilor de internet și gestionarea echipamentelor informatice);

- *serviciile de informații* (serviciile agenților de presă, serviciile privind bazele de date (stocarea, păstrarea și diseminarea datelor), portalurile de căutare pe internet, precum și abonamentele individuale la ziare și ediții periodice prin poștă sau electronic, serviciile bibliotecilor și arhivelor).
- *Serviciile financiare* cuprind comisioanele pentru serviciile de intermediere financiară și pentru servicii auxiliare prestate între rezidenți și nerezidenți. Ele sunt divizate în:
 - *Servicii financiare explicit facturate și alte servicii financiare*, constau din diverse comisioane pentru acceptarea de depozite și acordarea de credite, pentru garanții unice, pentru rambursări anticipate sau întârziate, de administrare a conturilor, servicii de carduri bancare, comisioane și taxe legate de leasingul financiar, factoring, subscrieri și compensarea plăților;
 - *Servicii de intermediere financiară indirect măsurate (SIFIM)*, exprimă valoarea estimată a serviciilor furnizate de intermediarii financiari pentru care nu se încasează taxe sau comisioane explicite, dar care sunt cuprinse în diferența dintre rata efectivă a dobânzii și rata dobânzii pe piața interbancară.
- *Construcțiile* cuprind crearea, renovarea, repararea sau extinderea activelor fixe sub formă de clădiri, amenajări ale teritoriului și alte construcții (inclusiv drumuri, poduri, baraje, linii electrice și feroviare, rețele de televiziune etc.). Sunt incluse lucrările de instalare, asamblare, modernizare, amenajare a teritoriului, servicii specializate. Contractele de construcții din comerțul internațional cu servicii sunt pe termen scurt. Proiectele mari de construcții care durează un an sau mai mult vor conduce la înființarea unei filiale rezidente, a cărei activitate este reflectată la investiții directe. Construcțiile sunt divizate în:
 - *Construcții în străinătate*, ce cuprind serviciile de construcții furnizate nerezidenților de către întreprinderi rezidente ale economiei raportoare (exporturi), precum și bunurile și serviciile achiziționate în economia gazdă de întreprinderile respective (importuri);
 - *Construcții în economia raportoare*, ce constau din serviciile de construcții furnizate rezidenților din economia raportoare de către întreprinderi de construcții nerezidente (importuri), precum și bunurile și serviciile achiziționate în economia raportoare de către întreprinderile nerezidente respective (exporturi).
- *Serviciile de asigurare și ale fondurilor de pensii* cuprind asigurările directe, cum ar fi asigurările de viață, de sănătate, de mărfuri transportate și alte asigurări; reasigurările; serviciile auxiliare de asigurare; precum și serviciile de pensii și de garanții standardizate.

- *Serviciile de arhitectură, de inginerie, științifice și alte servicii tehnice* cuprind plăți pentru:
 - *Servicii de inginerie*, ce includ lucrările de proiectare, dezvoltare și utilizare a mașinilor, utilajelor, proceselor și sistemelor, precum și desfășurarea cercetărilor în domeniul proiectelor ingineresti;
 - *Servicii științifice și alte servicii tehnice*, ce includ serviciile de topografie, cartografie, testare și certificare a produselor, serviciile meteorologice; inspecția tehnică, certificarea navelor maritime, avioanelor, automobilelor, certificarea și autentificarea operelor de artă; testarea și analiza proprietăților fizice ale materialelor; testarea și analiza proprietăților chimice și biologice ale aerului, apei, solului, alimentelor, produselor farmaceutice etc.; testarea și analiza în domeniile științifice conexe;
 - *Servicii de arhitectură*, ce includ planificarea urbană și regională, serviciile de arhitectură peisagistică, inclusiv elaborarea planurilor privind utilizarea terenului, selecția, controlul și utilizarea șantierului, studiile de fezabilitate, evaluarea impactului asupra mediului și evaluările economice ale planurilor de dezvoltare urbană.
- *Taxele pentru utilizarea proprietății intelectuale* cuprind plățile pentru utilizarea temporară a drepturilor de proprietate intelectuală (francize și mărci comerciale; licențe pentru utilizarea rezultatelor activității de cercetare și dezvoltare; licențe pentru reproducerea și/sau distribuția de software; licențe pentru reproducerea și/sau distribuția produselor audiovizuale și conexe).
- *Bunurile și serviciile administrației publice (n.a.p.)* cuprind:
 1. tranzacțiile efectuate de *ambasade și consulate*, ce includ cheltuielile de întreținere efectuate în țara de amplasare a acestora; taxele și plățile pentru eliberarea vizelor, perfectarea actelor și alte servicii prestate; cheltuielile efectuate de către diplomați, angajații consulari și membrii familiilor lor în țara de amplasare a acestora;
 2. tranzacțiile efectuate de *reprezentanțe și unități militare*, ce includ cheltuielile de întreținere efectuate în țara de amplasare, inclusiv cheltuielile personalului militar;
 3. *Alte mărfuri și servicii ale administrației publice (n.a.p.)*, ce includ cheltuielile curente efectuate de către alte organizații internaționale și instituții guvernamentale străine.

Tot aici se clasifică serviciile de înregistrare de stat a navelor maritime din străinătate, precum și eliberarea certificatelor de înregistrare de stat a medicamentelor de către instituțiile/agențiile publice aflate în subordinea Guvernului; plățile de la nerezidenți către administrația publică pentru permise, pașapoarte, patente de întreprinzător și alte tipuri de licențe decât cele menționate la *taxe pentru utilizarea proprietății intelectuale*.

- *Alte servicii*: servicii personale, culturale și de agrement; alte servicii pentru afaceri (cercetare și dezvoltare, profesionale și de consultanță managerială, comerciale și altele).

La **Venituri primare** sunt prezentate remunerările acumulate de unitățile instituționale pentru contribuția acestora la procesul de producție sau pentru furnizarea de active financiare sau din închirierea resurselor naturale altor unități instituționale și sunt divizate în:

- *Remunerarea salariaților*, ce reprezintă valoarea totală brută a remunerărilor în numerar sau în natură, inclusiv taxele, impozitele și contribuțiile în sistemele de asigurare socială, medicală etc. când angajatorul și angajatul sunt rezidenți în economii diferite. Din valoarea brută nu se exclud cheltuielile de întreținere efectuate de angajați în țara gazdă, totodată acestea se

înregistrează compensatoriu la articolul *călătorii*. La fel se reflectă și impozitele plătite în țara gazdă, înregistrate compensatoriu la *venituri secundare*.

- *Veniturile din investiții*, ce reprezintă încasări și plăți aferente creanțelor și angajamentelor externe. Această categorie cuprinde veniturile din investiții directe, investiții de portofoliu, alte investiții și din active de rezervă. La intrări ele includ venituri de încasat provenite din capitalul investit sau împrumutat în exterior de către rezidenți, la ieșiri se reflectă veniturile nerezidenților obținute din capitalul investit în Republica Moldova sau împrumutat rezidenților. Cele mai uzuale tipuri de venituri din investiții sunt veniturile din participații și acțiuni (dividende și profituri reinvestite) și veniturile aferente instrumentelor de datorie (dobânzi):
 1. *Dividendele* sunt constituite din câștigurile distribuite în baza acțiunilor sau altor forme de participare la capitalul social al întreprinderilor în cadrul investițiilor directe și de portofoliu.
 2. *Profiturile reinvestite* reprezintă veniturile investitorilor străini direcți nedistribuite sub formă de dividende sau alte beneficii.
 3. *Dobânzile constituie* plăți în conformitate cu un acord, având caracter obligatoriu între creditor și debitor (de exemplu: dobânda la împrumuturi, la depozitele bancare; cupoanele la titlurile de valoare etc.).
- *Alte venituri primare* sunt clasificate în funcție de sectorul instituțional al economiei raportoare (*administrația publică și alte sectoare*) și includ impozitele de producție și pe importuri, subvențiile și renta.
 - *Impozitele pe producție și pe importuri* cuprind taxe pe valoarea adăugată pentru livrarea/importul mărfurilor sau al serviciilor impozabile, taxe vamale și accize. Impozitele pe produse fac parte din prețul produsului sau al serviciului, fiind reținute și achitate de subiecții impozabili la diferite etape (producere, distribuție și consum). În prezent în balanța de plăți acestea sunt înregistrate doar parțial, în baza informației disponibile. Restituirea impozitelor reprezintă înregistrări negative: rambursări de impozite de la bugetul de stat către persoane fizice nerezidente se reflectă la intrări cu minus (administrația publică), rambursarea taxelor din străinătate în favoarea persoanelor fizice rezidente se reflectă la ieșiri cu minus (alte sectoare);
 - *Renta* reprezintă venitul încasat de către proprietarul resurselor naturale pentru transmiterea dreptului de utilizare a acestora către alte unități instituționale nerezidente. Plățile / încasările administrației publice pentru utilizarea terenului fără construcții, cum ar fi bazele militare, se clasifică la *Rentă*. Plățile pentru drepturi de survol se vor clasifica la rentă, iar plățile pentru gestionarea (controlul) traficului aerian sunt reflectate la *Alte servicii de transport*. Tot aici se includ contractele de transfer temporar sau de împrumut ale jucătorilor de fotbal.

La ***Venituri secundare*** se includ înregistrările compensatorii aferente trecerii dreptului de proprietate asupra resurselor materiale și financiare de la rezidenții unei țări la rezidenții altei țări, fără încasarea unor valori economice în schimb. Veniturile secundare reflectă transferuri, ce sunt divizate după sectoare: *administrația publică și societăți financiare, societăți nefinanciare, gospodăriile populației și instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației*. Exemple de *venituri secundare* des întâlnite în practică sunt transferurile personale, contribuțiile și prestațiile

sociale, impozitele, ajutoarele umanitare și asistența tehnică în cadrul cooperării internaționale, primele nete și despăgubirile în cadrul asigurărilor (altele decât cele de viață) etc. *Impozitele curente* sunt formate din impozite pe venit, patrimoniu, creșterea/pierderea de capital, operațiuni financiare (emisă, vânzarea / cumpărarea valorilor mobiliare) și alte taxe/impozite ale nerezidenților ce nu intră în componența veniturilor primare. *Contribuțiile sociale* reprezintă primele de asigurare socială datorate sau achitate de gospodăriile populației pentru constituirea fondului de rezervă în cadrul sistemelor de asigurare socială. *Prestațiile sociale* reprezintă plăți în cadrul sistemului public de protecție socială, cum ar fi pensiile, indemnizațiile de șomaj, de invaliditate, incapacitate temporară de muncă etc., precum și alte plăți cu destinația similară prestațiilor de asigurări sociale.

Cooperarea internațională curentă cuprinde transferuri în numerar sau bunuri, între guvernele diferitor țări și cu organizațiile internaționale:

- granturi, ajutoare umanitare, inclusiv sub formă de bunuri – alimente, îmbrăcăminte, medicamente etc., acordate în situații excepționale, cum ar fi dezastrele naturale;
- contribuții anuale regulate plătite din bugetul de stat în favoarea organizațiilor internaționale, cu excepția taxelor; precum și transferuri regulate către autoritățile administrației publice pentru susținerea politicii promovate de organizații internaționale.

Transferurile curente diverse, în numerar sau bunuri, includ toate transferurile curente, altele decât cele descrise mai sus. Acestea cuprind: primele nete de asigurare și despăgubirile pe asigurări (cu excepția asigurărilor de viață); transferuri curente către IFSLSGP; transferuri curente între gospodăriile populației; amenzi și penalități; plăți nesemnificative de compensații pentru prejudicii cauzate unor persoane sau daune suferite de proprietăți sau bunuri, pentru neexecutarea clauzelor contractuale, alte pierderi și riscuri ce nu au fost asigurate; cadouri și donații curente nesemnificative; transferuri curente în cadrul loteriilor și jocurilor de noroc, efectuate în favoarea câștigătorilor sau în scopuri filantropice, ce sunt estimate din costul total al biletelor procurate după deducerea serviciilor și sunt privite ca transferuri directe de la participanții loteriilor sau jocurilor de noroc în beneficiul câștigătorilor și organizațiilor de caritate.

Contul de capital cuprinde achiziționarea / cesiunea brută a activelor nefinanciare neproduse și transferurile de capital.

Activele nefinanciare neproduse constau din:

- resurse naturale, ce cuprind terenurile, rezervele de minereuri, de apă, spațiul aerian, drepturile de emisii și alte permise dacă acestea sunt comercializabile etc. Tranzacțiile internaționale cu terenuri au loc în cazul achiziționării / disponibilizării terenului sau în cazul semnării unui contract de leasing pe termen lung asupra terenului pentru instituirea enclavelor teritoriale, misiunilor diplomatice sau a bazelor militare. De asemenea, în cazul schimbului benevol al suveranității statului asupra anumitor teritorii, fie contra plată, fie prin transfer gratuit. Anexarea unilaterală a teritoriilor nu reprezintă transfer de capital;
- contracte, închirieri și licențe, care sunt recunoscute drept active economice. Aici se includ contractele de leasing operațional comercializabile, contractele de multi-proprietate în regim de timp partajat, licențele pentru desfășurarea anumitor genuri de activitate, dreptul exclusiv al unei edituri de a publica noile lucrări ale unui anumit autor etc.;

- active comerciale, ce cuprind embleme și mărci comerciale, denumiri de branduri, logotipuri, nume de domenii (extensii/hosting) și titluri ale edițiilor periodice, cu condiția că sunt comercializate separat de unitățile instituționale care le dețin.

Achiziționarea și cesiunea de active nefinanciare neproduse sunt înregistrate separat în valoare brută (*achiziționarea brută – debit / cesiunea brută – credit*). La acest articol din contul de capital se înregistrează numai achiziționarea sau cesiunea de astfel de active (schimbul dreptului de proprietate), nu și utilizarea lor. Aici sunt înregistrate, de exemplu, contractele de transfer definitiv a sportivilor/jucătorilor (de ex. de fotbal), schimbul definitiv și irevocabil al drepturilor de proprietate intelectuală (înstrăinarea / vânzarea acestora).

Transferurile de capital constau din (1) transferuri de proprietate asupra activelor fixe, (2) transferuri de fonduri legate sau condiționate de achiziționarea sau cedarea de active fixe și (3) iertarea datoriilor de către creditorii. Transferurile de capital se pot efectua în numerar sau în natură și sunt clasificate în funcție de sectorul instituțional din economia raportoare (*administrația publică sau alte sectoare*).

Exemple de transferuri de capital guvernamentale sunt: granturile investiționale de la donatori internaționali, iertarea datoriei de către un creditor extern ș.a. Transferurile de capital între gospodăriile populației țin de cadourile prețioase (cum ar fi imobile, cote-părți în capitalul întreprinderilor) sau moștenirile valoroase.

Suma soldului **contului curent** și **contului de capital** definește indicatorul „**capacitatea netă (+) / necesarul net (-) de finanțare**” a țării în relațiile economice cu restul lumii.

Contul financiar înregistrează tranzacții cu active și pasive financiare ce au loc între rezidenți și nerezidenți și care reflectă *achiziții nete de active financiare și acumulări nete de pasive* pe parcursul unei perioade.

Creșterea netă atât a activelor, cât și a pasivelor financiare este înregistrată cu semnul plus, iar diminuarea netă – cu semnul minus.

După categoria funcțională, tranzacțiile financiare sunt clasificate la: *investiții directe, investiții de portofoliu, derivate financiare (altele decât rezervele), alte investiții, active de rezervă*. Tranzacțiile financiare sunt divizate în continuare pe tipuri de instrumente, sectoare instituționale și scadențe. Se disting următoarele categorii și tipuri de instrumente: (1) participații și acțiuni ale fondurilor de investiții, (2) instrumente de natura datoriei (drepturi speciale de tragere, numerar și depozite, titluri de valoare, împrumuturi, scheme de asigurări, de pensii și scheme de garanții standardizate, credite comerciale și avansuri, alte creanțe și angajamente), (3) alte active și pasive (aur monetar, derivate financiare și opțiuni pe acțiuni ale angajaților).

Investițiile directe reflectă tranzacții transfrontaliere de investire, ale rezidenților unei economii (investitori direcți), care dețin controlul sau un grad semnificativ de influență asupra gestionării unor întreprinderi rezidente ale altei economii (întreprinderi cu investiții directe). În conformitate cu standardele internaționale, deținerea directă sau indirectă a 10% sau mai mult din acțiuni cu drept de vot într-o întreprindere este dovada unei relații de investiție directă. Noțiunea de investiție directă este conformă metodologiei OCDE din *Definiția de referință a investițiilor străine directe, ediția a IV, 2008*. Actualmente statisticile compilate sunt bazate pe informația privind deținerea directă a unei cote în capitalul acționar.

În cadrul investițiilor directe se reflectă separat următoarele componente:

- *Participațiile și acțiunile fondurilor de investiții, altele decât reinvestirea profiturilor*, la care se prezintă tranzacțiile cu participații directe la capitalul social al entităților economice într-o altă economie, ce reprezintă întreprinderi cu investiții directe, precum și indirecte, deținute de filialele, sucursalele și întreprinderile asociate ale acestora, în cazul când este valabilă relația asociată de investiție directă cu ele.
- *Reinvestirea profiturilor*, ce reprezintă partea veniturilor nedistribuite, ce revine investitorului direct după distribuirea veniturilor sub formă de dividende, proporțională cu participarea investitorului la capitalul social (contrapartida se înregistrează în contul curent la contul venituri primare ca venituri din investiții directe – profituri reinvestite). Reinvestirea profiturilor reprezintă tranzacții convenționale de investiții de la investitorul direct în capitalul propriu al întreprinderii cu investiții directe, însă poate fi și negativă în cazul când întreprinderea cu investiții directe suportă pierderi sau când dividendele distribuite spre achitare în perioada de raportare sunt mai mari ca venitul net pentru această perioadă. Profitul reinvestit negativ este considerat ca fiind retragere convențională de capital.
- *Instrumentele de natura datoriei* reflectă tranzacții cu totalitatea pozițiilor debitoare ale investitorului direct cu entitățile afiliate (în relație de investiție străină directă), în special împrumuturi între întreprinderea-mamă nerezidentă / rezidentă și filiala rezidentă / nerezidentă. Aici se reflectă și tranzacțiile cu alte tipuri de datorii între entitățile înrudite, de exemplu, creditele comerciale și avansuri, alte creanțe / angajamente, cum sunt, de exemplu, datoriile istorice pentru importul de resurse energetice față de investitorul străin direct.

Tranzacțiile cu participații și acțiuni nu reprezintă neapărat fluxuri financiare, ele pot fi și sub formă de mărfuri, servicii, alte resurse oferite de către investitorul direct întreprinderii cu investiție directă sau invers.

În cazul evaluării profitului reinvestit pot apărea situații ce țin de supradividende și dividendele de lichidare, ce sunt tratate ca retrageri de capital și nu ca venituri către plată în perioada curentă investitorilor direcți (nu se reflectă în contul curent ca dividende plătite, ci se înregistrează în contul financiar ca reduceri de *participații și acțiuni* în contrapartidă cu *numerarul și depozitele*). Definirea unui dividend ca supradividend este complexă și necesită o analiză a activității întreprinderii cu investiții directe și a performanțelor economice de durată ale acesteia.

Datoriile între anumite tipuri de instituții financiare înrudite (*banca centrală, societăți care acceptă depozite, fonduri de investiții și alți intermediari financiari*, altele decât companiile de asigurare și fondurile de pensii) nu se reflectă la investiții directe ca instrumente de natura datoriei. Ele se înregistrează în funcție de tipul instrumentului financiar la *alte investiții* (la împrumuturi, credite comerciale, alte creanțe / angajamente) sau la *investiții de portofoliu*.

Participațiile și instrumentele de datorie sunt clasificate și în funcție de tipul de relație dintre entitățile înrudite și de direcția fluxului investițional, astfel se disting trei tipuri de relații:

1. Investitorul direct în întreprinderea cu investiții directe – categorie care include fluxurile de investiții de la investitorul direct la întreprinderile cu investiții directe ale acestuia;
2. Întreprinderea cu investiții directe în investitorul său direct (investiție inversă) – categorie ce include fluxurile de investiții de la întreprinderile cu investiții directe la investitorul lor direct;

3. Între întreprinderile afiliate din același grup – categorie ce include fluxurile între întreprinderile care nu se controlează sau influențează reciproc, dar care se află sub controlul sau influența aceluiași investitor direct.

Investițiile de portofoliu includ tranzacțiile între rezidenți și nerezidenți care implică titluri de creanță / datorie și titluri de valoare de natură participativă (acțiuni), altele decât cele incluse în investițiile directe sau activele de rezervă. Condiția de bază a reflectării tranzacțiilor cu un titlu de valoare în cadrul investițiilor de portofoliu este capacitatea acestuia de a fi negociabil pe piețe specializate organizate sau direct, cu excepția tranzacțiilor cu derivate financiare care, cu toate că reprezintă titluri de valoare negociabile, nu se includ la investiții de portofoliu, ci, separat, la categorie funcțională distinctă. Investițiile de portofoliu sunt sub formă de:

- *Participații și acțiuni ale fondurilor de investiții* – în cazul în care investitorul nu întrunește condițiile de investiție directă asociată și deține mai puțin de 10% din capitalul propriu al întreprinderii, precum și în cazul fondurilor de investiții, fondurilor de hedging;
- *Titluri de creanță / de angajamente* – cuprind obligațiuni și instrumente ale pieței monetare, spre exemplu bonuri, certificate de depozit negociabile, titluri garantate cu active, instrumente de piață monetară etc.

Instrumentele de natura datoriei sunt prezentate pe sectoare instituționale și după scadența inițială (pe termen scurt și pe termen lung).

Derivatele financiare (altele decât rezervele) oglindesc tranzacții cu titluri de valoare ce reprezintă instrumentele financiare corelate cu alte instrumente financiare sau indicatori, sau anumite mărfuri care pot fi procurate sau vândute la o dată viitoare, prin intermediul cărora pe piețele financiare pot fi comercializate riscuri financiare (riscul ratei dobânzii, riscul valutar, riscul variației valorii titlurilor de participare și prețului mărfurilor de bază, riscul de credit etc.). Această categorie este identificată separat de alte categorii datorită esenței sale specifice, deoarece se referă la tranzacții de transfer al riscului, nu la furnizarea de fonduri sau alte resurse. Spre deosebire de alte categorii funcționale, la derivatele financiare nu se acumulează venituri primare. Aici se reflectă operațiunile cu swap-uri, opțiuni, depozite de garanție ș.a. În Conturile internaționale ale Republica Moldova nu sunt reflectate tranzacții cu derivate financiare din lipsa acestora.

Alte investiții includ tranzacțiile cu active și pasive financiare care nu sunt incluse la categoriile: *investiții directe*, *investiții de portofoliu* sau *derivate financiare*. *Alte investiții* se clasifică pe tipuri de instrumente, sectoare instituționale și scadențe originale. Ele reflectă tranzacțiile cu următoarele tipuri de instrumente financiare:

- *alte participații la capital;*
- *numerar și depozite;*
- *împrumuturi;*
- *credite comerciale și avansuri;*
- *alte creanțe / angajamente;*
- *drepturi speciale de tragere.*

Alte participații la capital reprezintă participații, altele decât cele sub formă de titluri de valoare de natură participativă. Alte participații la capital se includ la *Alte investiții* atunci când ele nu sunt investiții directe, investiții de portofoliu și nici active de rezervă. De exemplu, participațiile la capitalul anumitor organizații internaționale, uniuni economice sau monetare, ce nu sunt sub formă de titluri de valoare se clasifică ca alte participații la capital.

Numerarul și depozitele. Numerarul cuprinde numerarul în valută deținut de rezidenți (active) și în moneda națională deținut de nerezidenți (pasive). Depozitele constau din conturi curente, plasări la termen și alte tipuri de plasări ale rezidenților în străinătate (active) și ale nerezidenților în sistemul bancar național (pasive). Depozitele sunt contracte standardizate, nenegociabile, oferite de societățile care acceptă depozite, ce permit plasarea și retragerea ulterioară de către creditor a unei sume de mijloace bănești. Tranzacțiile cu *numerar și depozite* se reflectă doar în bază netă ca diferența tranzacțiilor de majorare și celor de micșorare a acestora (net creditare sau net debitare).

La *împrumuturi* sunt înregistrate activele și pasivele care apar în urma oferirii temporare directe de către un creditor a unei valori financiare unui debitor, fără să rezulte un instrument negociabil. Aici sunt incluse împrumuturile financiare, împrumuturile destinate finanțării comerțului, alte împrumuturi (inclusiv creditul ipotecar, facilități overdraft), creditele și împrumuturile de la FMI. Leasingul financiar și contractele de răscumpărare (REPO), de asemenea, sunt incluse în acest articol.

Rambursările de împrumuturi sunt înregistrate la momentul stingerii angajamentelor (de exemplu, la momentul plății efective a principalului, reeșalonării sau iertării împrumutului de către creditor). Dobânda la împrumuturi se calculează la momentul către plată. Arieratele la dobândă către plată sunt incluse la articolul *împrumuturi* ca trageri convenționale, pentru a asigura reconcilierea cu pozițiile reflectate în PII, ce includ și arieratele la dobândă. Conform MBP6, arieratele sunt incluse la instrumentul original la care se referă, fie activ sau pasiv, și sunt reflectate ca un articol informativ în cazul când se referă la finanțarea excepțională, în celelalte cazuri ele se înregistrează doar în informația suplimentară la balanța de plăți.

Creditele comerciale și avansurile reflectă creanțele / angajamentele rezultate din acordarea directă de credite de către furnizorii de bunuri și servicii clienților lor (plăți amânate/neefectuate) pentru livrări/prestări făcute și plăți în avans de către clienți furnizorilor pentru bunurile și serviciile care încă nu au fost livrate/prestate. Creditele comerciale se înregistrează în cazul în care plata pentru mărfuri sau servicii se efectuează mai devreme sau mai târziu față de momentul schimbului dreptului de proprietate asupra acestora, ceea ce, de obicei, se specifică în contractul tranzacției și reprezintă creanțe sau angajamente pe termen scurt sau lung (excepție fac contractele de leasing financiar ce sunt tratate ca împrumuturi). În balanța de plăți a Republicii Moldova la acest articol se înregistrează tranzacțiile ce reflectă plățile / încasările în avans pentru bunuri și servicii, valoarea mărfurilor livrate în țară / peste hotare până la încasarea plăților aferente și a serviciilor prestate / primite până la încasarea / efectuarea plăților pentru ele. Tranzacțiile cu *credite comerciale și avansuri* se reflectă doar în bază netă, ca diferența tranzacțiilor de majorare și celor de micșorare a acestora (net creditare sau net debitare).

Alte creanțe / angajamente - altele reflectă tranzacțiile cu activele și pasivele financiare de alte tipuri decât cele enumerate mai sus. Sunt incluse datoriile / creanțele aferente impozitelor, achizițiilor și vânzărilor de titluri de valoare, a diverse comisioane (de exemplu pentru acordarea ca împrumut a titlurilor de valoare, pentru împrumutul în aur), restanțe în plata salariilor și remunerațiilor, dividendelor și contribuțiilor sociale, și acumularea și stingerea lor ulterioară.

Alocări de drepturile speciale de trageri. Drepturile speciale de trageri (DST) emise de Fondul Monetar Internațional sunt unități monetare de cont care au funcția de echilibrare a lichidității pe plan internațional. Emiterile de DST sunt alocate țărilor membre în funcție de mărimea cotelor de participare ale acestor țări la constituirea resurselor FMI. În balanța de plăți acestea sunt reflectate,

pe de o parte, drept completare a activelor de rezervă ale statului (dețineri de DST), pe de altă parte, drept majorare a pasivelor externe (alocări de DST). Alocările de DST reprezintă un instrument specific de finanțare. Dacă valoarea alocărilor de DST este mai mare decât deținerile de DST (din activele oficiale de rezervă), țara respectivă achită FMI o dobândă, iar dacă deținerile de DST depășesc alocările, FMI achită o dobândă acestei țări. Actualmente, Republica Moldova este un debitor net în raport cu FMI și achită dobânzi la alocările de DST.

La Activele de rezervă se prezintă tranzacțiile cu activele externe ale statului gestionate de autoritățile monetare, în cazul Republicii Moldova - de către Banca Națională a Moldovei. Activele de rezervă se caracterizează prin disponibilitate imediată și control deplin al autorităților monetare pentru utilizare în scopul acoperirii necesităților de finanțare a balanței de plăți, intervenții pe piețele valutare pentru gestionarea cursului de schimb valutar și în alte scopuri conexe (precum menținerea încrederii în monedă națională și în evoluția pozitivă a economiei naționale sau ca bază pentru serviciul / acordarea creditelor externe de către stat). Activele de rezervă trebuie să corespundă obligatoriu condițiilor de convertibilitate, fiind exprimate în valute liber convertibile din coșul de monede al DST și să aibă un grad înalt de lichiditate.

Activele de rezervă includ aurul monetar (lingouri de aur), drepturile speciale de tragere, poziția de rezervă la FMI, activele sub formă de numerar și depozite și titluri de valoare. Numerarul și depozite din componența activelor de rezervă sunt clasificate drept creanțe ale autorității monetare rezidente față de autoritățile monetare nerezidente (bănci centrale naționale), BIS, FMI și față de alte entități (bănci cu sediul în străinătate). Titlurile de valoare sunt prezentate conform scadenței inițiale (pe termen scurt și pe termen lung).

1.2.2. MODALITATEA DE ÎNREGISTRARE A DATELOR

La baza întocmirii balanței de plăți stă *principiul dublei înregistrări*. Fiecare tranzacție este reprezentată prin două înregistrări egale ca valoare: una se efectuează pe credit, iar cealaltă – pe debit. În așa mod, suma tuturor înscrierilor pe credit este egală cu suma tuturor înscrierilor pe debit, iar soldul net (diferența între înregistrările pe credit și debit) trebuie să fie zero.

Majoritatea înregistrărilor în balanța de plăți se efectuează cu semnul *plus*. Abaterile de la această regulă țin, în principal, de corecția tranzacției, sau de cazuri speciale, ca în cazul bunurilor negociate peste hotare (procurarea acestor bunuri nu este reflectată la importuri, ci la exporturi cu semnul *minus*), returnărilor de resurse materiale sau financiare (de exemplu impozite), sau *reinvestirea profiturilor din investiții directe*, în cazul înregistrării pierderilor.

Indicatorii în bază netă din contul financiar se reflectă atât cu semnul *plus* (când prevalează creșterile), cât și cu semnul *minus*, când prevalează micșorarea indicatorului dat. Astfel, creșterea netă atât a *activelor financiare*, cât și a *pasivelor* este înregistrată cu semnul plus, iar diminuarea netă – cu semnul minus. În prezentarea desfășurată a BP, toți indicatorii în bază brută ai contului financiar sunt reflectați cu semnul *plus*.

A. Exemple de tranzacții ce generează intrări de mijloace financiare și se înregistrează pe credit:

- ✓ exportul de bunuri și servicii, remunerarea salariaților rezidenți de către nerezidenți și obținerea venitului aferent factorilor de producție deținuți de rezidenți și utilizați de nerezidenți sau aferent titlurilor de valoare emise de nerezidenți, aflate în posesia rezidenților.

- ✓ încasări din creșterea de pasive și vânzării / micșorării de active financiare sub formă de investiții directe și investiții de portofoliu, vânzarea titlurilor de valoare străine de către rezidenți și cumpărarea titlurilor de valoare moldovenești de către nerezidenți, tragerile la împrumuturile primite de la nerezidenți, rambursarea împrumuturilor acordate de rezidenți, intrările la alocările de DST, utilizarea activelor de rezervă.

B. Exemple de tranzacții ce generează ieșiri de mijloace financiare și se înregistrează pe debit:

- ✓ importul de bunuri și servicii, remunerarea salariilor nerezidenți de către angajatorii rezidenți și achitarea venitului provenit din utilizarea de către rezidenți a factorilor de producție deținuți de nerezidenți sau provenit din titlurile de valoare în posesia nerezidenților, emise de rezidenți.
- ✓ plăți ca rezultat al stingerii pasivelor și achiziției de active financiare sub formă de investiții directe sau investiții de portofoliu, răscumpărarea titlurilor de valoare moldovenești de la nerezidenți și procurarea titlurilor de valoare străine de către rezidenți, rambursările împrumuturilor acordate de nerezidenți, tragerile la împrumuturile acordate de rezidenți nerezidenților, plățile la alocările de DST, consolidarea activelor de rezervă.

C. Venituri secundare și transferuri de capital

Spre deosebire de tranzacțiile descrise la literele A și B, care presupun schimburi, angajamente reciproce, la articolele *venituri secundare* și *transferuri de capital* se efectuează înregistrarea compensatorie a bunurilor și serviciilor primite sau furnizate gratuit, precum și a ajutoarelor bănești și a altor operațiuni de transfer unilateral, cum ar fi asistența tehnică acordată din exterior țării, cotizațiile țării în organisme internaționale sau transferurile personale efectuate de persoanele fizice de peste hotare.

D. Erori și omisiuni

Modalitatea de înregistrare în balanța de plăți bazată pe contabilizarea în partidă dublă implică o egalitate a sumei înscrierilor pe credit și pe debit. În practică, însă, nu se întâmplă așa, deoarece datele pentru diferite articole sunt colectate din diverse surse, drept rezultat se obține un sold net debitor sau net creditor, care este înregistrat compensatoriu la un articol special numit *erori și omisiuni*. Astfel, dacă balanța componentelor reprezintă un sold net creditor, se va efectua o înscriere compensatorie la debitul acestui articol și viceversa. *Erori și omisiuni* pot apărea din cauza specificului surselor primare (omisiuni / dublări în reflectarea tranzacțiilor, erori), în urma variației ratelor de schimb, decalajului de timp între momentul tranzacției și înregistrarea acesteia, a suprapunerii perioadelor de raportare, precum și din alte motive.

1.2.3. SURSELE DE INFORMAȚIE

Principalii furnizori de informații, utilizate pentru compilarea indicatorilor aferenți balanței de plăți, sunt Biroul Național de Statistică (datele despre comerțul cu mărfuri și servicii, investițiile directe ale altor sectoare), instituțiile sectorului financiar (băncile licențiate, casele de schimb valutar, etc), departamentele BNM, ministere și autorități publice din Republica Moldova (Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Educației și Cercetării, Biroul Migrație și Azil, Agenția Servicii Publice (ASP)), Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF), Depozitarul Central Unic al Valorilor Mobiliare, reprezentanțele organismelor internaționale în Moldova, precum și agenții economice.

Datele din sursele menționate sunt prelucrate împreună cu cele din sistemul de raportare a tranzacțiilor internaționale (SRTI). Prin SRTI prezintă date:

- (1) băncile licențiate și Banca Națională a Moldovei care raportează despre operațiunile bancare internaționale efectuate atât în nume propriu cât și în numele clienților;
- (2) agenții economici rezidenți care au conturi deschise în băncile din străinătate, în baza autorizațiilor eliberate de către BNM, și raportează rulajele din aceste conturi.

Suplimentar datelor colectate din rapoarte statistice, sunt efectuate un șir de **estimări și ajustări** în scopul îmbunătățirii calității și plenitudinii datelor.

Bunuri

Datele oficiale înregistrate de Serviciul Vamal despre importul / exportul de bunuri, prelucrate și transmise BNM de către BNS, sunt ajustate metodologic pentru obținerea agregatelor conform metodologiei balanței de plăți. Cele mai semnificative ajustări sunt:

1. excluderea exportului / importului de bunuri după / pentru prelucrare pentru care nu are loc schimbul dreptului de proprietate;
2. excluderea din exporturi a vânzărilor magazinelor duty-free, care sunt considerate, în principal, procurate de către nerezidenți și sunt incluse la serviciile de călătorii;
3. ajustarea valorii importului din prețuri CIF în prețuri FOB, prin excluderea costului serviciilor de asigurare și transportare, care sunt estimate la 10% din valoarea CIF a importurilor din țările CSI și 6% – din restul țărilor. Excepție sunt importurile din România și Ucraina pentru care nu se realizează această ajustare;
4. excluderea valorii bunurilor pentru reparații sau depozitare fără transferul dreptului de proprietate;
5. excluderea valorii bunurilor personale ale emigranților și imigranților;
6. includerea datelor înregistrate de Serviciul Vamal despre importul / exportul de bunuri efectuat de persoane fizice, completate cu estimările BNM;
7. includerea, în baza datelor din SRTI și a rapoartelor agenților economici, a valorii estimative a bunurilor procurate de către transportatorii internaționali (aerieni, maritimi și auto), rezidenți ai altor state, în porturi și aeroporturi în țări diferite de cea de rezidență;
8. includerea valorii exporturilor nete de bunuri negociate peste hotare;
9. ajustarea valorii importurilor de gaze naturale conform principiului schimbului dreptului de proprietate, este aplicată în cazurile când procurarea și stocarea temporară peste hotare are loc în alte perioade de raportare decât importul acestora în Republica Moldova.

Servicii

Servicii de transport

- Importul serviciilor de transport de mărfuri este evaluat în baza datelor obținute de la recalcularea valorii mărfurilor din prețuri CIF în prețuri FOB (vezi compartimentul *Bunuri*). Datele astfel obținute sunt divizate estimativ pe tipuri de transport (maritim, aerian și alte);
- Pentru serviciile auxiliare de transport se efectuează estimări suplimentare la datele colectate prin intermediul SRTI, care este sursa de bază;
- Valoarea serviciilor de tranzitare a gazelor naturale pe teritoriul Republicii Moldova se înregistrează în baza rapoartelor primare colectate;

- Serviciile de transport rutier, feroviar, aerian și maritim de pasageri se estimează în baza raportului de la BNS, completat de informația colectată prin intermediul SRTI;
- În baza datelor BNS despre comerțul exterior cu servicii se calculează valoarea serviciilor poștale și de curierat;
- În baza datelor privind asistența tehnică acordată țării se estimează partea din serviciile de transport aerian prestate nerezidenților (vezi compartimentul *Venituri secundare*).

Servicii de călătorii

- În baza datelor colectate prin intermediul SRTI se fac estimări pentru următoarele subarticole: bunuri și servicii procurate de către lucrătorii transfrontalieri, sezonieri și alți lucrători pe termen scurt, servicii de sănătate, servicii de instruire și altele.
- În baza informației privind operațiunile de vânzare / cumpărare a valutei de către casele de schimb valutar se estimează o parte din consumul călătorilor nerezidenți, distribuit estimativ pe subarticole.
- Exportul de mărfuri de către magazinele duty-free se utilizează pentru aprecierea valorii mărfurilor procurate de către nerezidenți la plecarea din țară.
- În baza datelor privind asistența tehnică acordată țării se estimează valoarea serviciilor de călătorii ale experților nerezidenți.
- Utilizând numărul declarațiilor vamale înregistrate de Serviciul Vamal despre importul / exportul de bunuri efectuat de persoane fizice, se estimează cheltuielile de călătorii ale persoanelor fizice ce se ocupă cu importul / exportul de bunuri. Cheltuielile de întreținere se determină ținând cont de durata șederii și zona geografică (țara).
- Din valoarea remunerării salariaților moldoveni aflați peste hotare se estimează cheltuielile de întreținere ale acestora în țările respective.
- Se estimează serviciile de călătorii prestate rezidenților / nerezidenților ce își fac studiile sau își perfecționează calificarea profesională peste hotare / în Republica Moldova. Estimările se efectuează având în vedere numărul de persoane (studenți, elevi, stagiați etc.), țara, durata studiilor, tipul și valoarea contractului, bursele de care beneficiază rezidenții peste hotare și, respectiv, nerezidenții în Republica Moldova.
- Se estimează consumul refugiaților nerezidenți pe teritoriul țării, acestea includ cheltuielile din cont propriu și costurile suportate de rezidenții țării. Ultimele sunt înregistrate în contrapartidă cu veniturile secundare.

Alte servicii

- În baza datelor înregistrate de Serviciul Vamal despre importul / exportul de bunuri se calculează valoarea serviciilor de prelucrare a materiei prime aflate în proprietatea terților.
- Informația colectată prin intermediul SRTI este utilizată pentru calcularea valorii serviciilor de construcții, de întreținere și reparații, de informatică și de informații, a altor servicii și, parțial, a serviciilor administrației publice.
- În baza datelor BNS despre comerțul exterior cu servicii se calculează valoarea serviciilor de telecomunicații și a serviciilor personale, culturale și de agrement.

- Exportul serviciilor de asigurare se calculează în baza datelor BNS, iar pentru evaluarea importului se aplică un coeficient la valoarea primelor de asigurare plătite de către rezidenți companiilor de asigurare străine, ce sunt obținute prin SRTI. Suplimentar, în baza numărului de autovehicule importate de către persoanele fizice, se estimează serviciile de asigurare a acestor mijloace de transport.
- Serviciile financiare se calculează din informația colectată prin intermediul SRTI, precum și se fac estimări în baza informației privind ratele medii ponderate ale dobânzilor, colectate de subdiviziunile BNM, și a datelor Ministerului Finanțelor.
- În baza datelor despre mișcările de valută pe conturile ambasadelor și consulatelor Republicii Moldova peste hotare sunt calculate bunurile și serviciile administrației publice.
- Se estimează serviciile administrației publice calculate din suma asistenței tehnice acordate Republicii Moldova de către organisme internaționale și guvernele străine.

Venituri primare

- Remunerarea salariaților rezidenți pentru munca prestată nerezidenților se estimează în baza modelului de calculare a remiterilor personale în cadrul balanței de plăți (vezi compartimentul respectiv).
- Remunerarea salariaților nerezidenți ce lucrează în Republica Moldova se estimează în baza valorii asistenței tehnice și a informației colectate prin SRTI. În baza datelor SRTI sunt estimativ determinate pragurile valorice pentru repartitia transferurilor de bani efectuate de persoanele fizice din Republica Moldova în favoarea celor de peste hotare după tipul tranzacției în: (a) remunerarea salariaților nerezidenți și transferuri curente ale persoanelor fizice, (b) transferuri de capital între gospodăriile casnice.
- Pentru aprecierea profitului reinvestit se utilizează datele despre rezultatele activității întreprinderilor cu capital mixt și străin în conformitate cu principiul rezultatelor operaționale curente. La calcul se iau în considerație rezultatele nete doar din activitatea operațională, cu excluderea veniturilor / pierderilor din fluctuația cursului valutar, precum și din reevaluare etc. Dividendele primite de rezidenți în urma investițiilor directe peste hotare se estimează în baza datelor din SRTI.

Venituri secundare

- Transferurile curente personale se estimează în baza modelului de calculare a remiterilor personale, în cadrul balanței de plăți (vezi compartimentul respectiv).
- Exportul de mărfuri de către magazinele duty-free se utilizează pentru estimarea valorii mărfurilor procurate de către rezidenți la plecarea din țară pentru a fi oferite drept cadouri nerezidenților.
- Transferurile curente privind studiile cu finanțare de la buget și perfecționarea cadrelor din contul organizațiilor internaționale și guvernelor străine se evaluează în baza informației de la instituțiile de resort.
- Transferurile curente ce țin de impozitele și taxele achitate de rezidenți în țările unde se află la muncă sunt calculate utilizând un coeficient aplicat la valoarea remunerării salariaților.
- Transferurile curente în domeniul asigurării (altele decât asigurarea vieții) sunt calculate în baza sumelor primelor de asigurare fără valoarea estimativă a serviciilor de asigurare.
- Asistența tehnică și granturile acordate de către donatorii externi sunt evaluate în baza bugetelor

proiectelor disponibile în Platforma pentru Gestionarea Asistenței Externe, valoarea aferentă perioadei de raportare fiind estimată aproximativ și completată cu informația privind asistența acordată altor entități, din afara acestor proiecte, în baza informației din SRTI. Asistența tehnică și granturile sunt estimate în valoare brută și includ suma totală a proiectelor – atât banii transferați în țară de la donatori, cât și cheltuielile aferente proiectelor respective, efectuate peste hotare.

Transferuri de capital

- Transferurile de capital ale sectorului administrația publică se calculează în baza datelor privind asistența externă, din care se evidențiază transferurile pentru proiecte cu caracter investițional.
- Transferurile de capital între gospodăriile casnice se estimează în baza modelului de calculare a remiterilor personale în cadrul balanței de plăți.

Remiterile personale în cadrul balanței de plăți

Tabelul 2. *Remiteri personale în cadrul balanței de plăți*

Remiteri personale a+b+c		
a. Transferuri personale	b. Remunerarea salariaților minus taxele și impozitele, contribuțiile sociale, cheltuielile de transport și de ședere în țara gazdă	c. Transferuri de capital între gospodăriile populației

În cadrul balanței de plăți nu există un articol separat, nici grup de articole, a căror sumă reprezintă remitterile personale ale persoanelor fizice. Deoarece acest indicator este unul de interes sporit pentru Republica Moldova, BNM a elaborat un model pentru estimarea componentelor acestora și a prezentării remiterilor personale pe zone geografice.

La baza estimărilor sunt (1) datele privind transferurile bănești de peste hotare în favoarea persoanelor fizice efectuate prin intermediul băncilor licențiate, al prestatorilor de servicii de plată și al oficiilor poștale; (2) estimarea tranzacțiilor în valută ale persoanelor fizice; (3) ancheta forței de muncă realizată de BNS.

Pentru estimarea resurselor transmise în țară prin alte căi decât cele formale - băncile licențiate, sistemele de transfer rapid de bani sau oficiile poștale, se analizează evoluția depozitelor persoanelor fizice rezidente, evoluția numerarului în valută deținut de băncile licențiate, rulajele caselor de schimb valutar, precum și principalele tipuri de cheltuieli în numerar în valută în baza evoluției piețelor de imobil și autoturisme. Se ține cont de predispoziția spre economisire a persoanelor ce primesc remitteri de bani de peste hotare, precum și de evoluția consumului gospodăriilor populației în perioada respectivă.

În baza datelor din SRTI sunt determinate estimativ pragurile valorice pentru repartitia transferurilor de bani efectuate de persoanele fizice de peste hotare în favoarea celor din Republica Moldova după tipul tranzacției în: (a) remunerarea salariaților și transferuri curente ale persoanelor fizice; (b) transferuri de capital între gospodăriile populației; (c) transferuri aferente *altor sectoare*, inclusiv organizații non-profit.

Datele anchetei forței de muncă sunt utilizate pentru estimarea rezidenței persoanelor fizice.

Investiții directe

- **Achiziția netă de active financiare – participații și acțiuni ale fondurilor de investiții, altele decât reinvestirea profiturilor, și instrumentele de natura datoriei** – se evaluează în baza datelor din SRTI, și informației privind operațiunile valutare autorizate, pentru participații. Împrumuturile între bănci, fonduri de investiții și alți intermediari financiari rezidenți (alții decât companiile de asigurare și fondurile de pensii) și întreprinderile afiliate lor de peste hotare se înregistrează la articolul *Alte investiții*.
- **Acumularea netă de pasive – participații și acțiuni ale fondurilor de investiții, altele decât reinvestirea profiturilor, și instrumentele de natura datoriei** – se evaluează în baza datelor din baza de date a raportului statistic „1-Invest” colectat de BNS, rapoartelor cu privire la acționarii băncilor licențiate, rapoartelor privind situația modificărilor în capitalurile proprii ale băncilor licențiate, datelor privind emisiile de valori mobiliare cu participarea nerezidenților și tranzacțiile cu valori mobiliare cu participarea nerezidenților pe piața secundară (permise de la CNPF), în baza datelor din SRTI și a datelor DMFAS cu privire la împrumuturile externe acordate de către nerezidenți afiliaților sau fondatorilor lor din Republica Moldova. Ca sursă informativă, de verificare/completare a informațiilor, sunt utilizate bilanțurile contabile și datele situațiilor de profit și pierderi (Anexele 1, 3 la SNC „Prezentarea situațiilor financiare”). Similar activelor, împrumuturile între: bănci, fonduri de investiții, precum și alți intermediari financiari (alții decât companiile de asigurare și fondurile de pensii) rezidenți și investitorii lor străini direcți și / sau întreprinderile afiliate lor de peste hotare se înregistrează la articolul *Alte investiții*.

Investiții de portofoliu

Principalele surse pentru elaborarea indicatorilor sunt SRTI și rapoartele de la CNPF privind tranzacțiile pe piețele primară și secundară, informația din baza de date a raportului statistic „1-Invest” de la BNS, informația despre acționarii nerezidenți ai băncilor din „Raportul privind acționarii băncii”, rapoartele privind situația modificărilor în capitalurile proprii ale băncilor licențiate și informațiile parvenite de la Depozitarul Central Unic al Valorilor Mobiliare privind titlurile de stat. De asemenea, sunt utilizate informațiile din rapoartele băncilor licențiate privind poziția valutară deschisă și privind valorile mobiliare străine.

Derivate financiare

Unica sursă de date disponibilă pentru indicatorii privind derivatele financiare este SRTI, ce înregistrează lipsa tranzacțiilor cu derivate financiare.

Alte investiții

Numerarul și depozitele se evaluează în baza rapoartelor zilnice și lunare detaliate de la băncile licențiate, informației despre rulajele de pe conturile autorizate ale agenților economici rezidenți peste hotare și modelului de estimare a rulajelor în numerar de valută ale persoanelor fizice. Esența modelului constă în elaborarea estimărilor de intrări/ieșiri nete informale de numerar ale persoanelor fizice (gospodăriile populației), bazată pe comparația intrărilor nete estimate din remiteri personale în perioada de referință și a datelor privind cererea și oferta de valută pe piață, analizată concomitent cu evoluția depozitelor noi și a retragerii de depozite de către persoane fizice, și a datelor privind modificarea valorii depozitelor rezidenților Republicii Moldova în băncile de peste hotare, în baza statisticilor BIS.

Împrumuturile se compilează în baza SRTI și a datelor DMFAS. Sursa principală este sistemul DMFAS, în care este realizată evidența la nivel de împrumut, de către BNM, în cazul împrumuturilor private (în baza procedurii de notificare și autorizare a angajamentelor externe), iar în cazul celor publice, de către Ministerul Finanțelor. La nivel de debitor datele din DMFAS se completează cu datele SRTI, care reflectă toate tranzacțiile cu nerezidenții, astfel se completează informația din DMFAS cu tranzacțiile ce țin de împrumuturile care conform legislației nu sunt supuse notificării/autorizării sau pentru care sunt omise/incomplete raportările pentru perioada de referință. Pentru a evita dublarea, informația se verifică, după posibilitate, la nivel de debitor-rezident – creditor-nerezident, după principiu „loan by loan”.

Creditele comerciale și avansurile sunt estimate trimestrial în baza comparației plăților și încasărilor înregistrate în SRTI pentru exportul și importul de mărfuri cu datele din declarațiile vamale la nivel de agent economic individual pentru diferite tipuri de operațiuni comerciale: cumpărare / vânzare fermă, furnizarea de materiale și echipamente pentru lucrări de construcții, montaj etc.. De asemenea, se estimează creditele comerciale și avansurile aferente comerțului internațional cu servicii pentru 4 tipuri principale de servicii, unde se dispune de informațiile necesare.

La efectuarea calculelor se exclud operațiunile agenților al căror gen de activitate nu este comercial, tranzacțiile care nu presupun plăți (de exemplu, ajutorul umanitar, granturile și proiectele de asistență tehnică), plățile ce nu presupun livrări de marfă (avansuri acordate- returnate și avansuri încasate-returnate), tranzacțiile ce dublează informația din alte surse (în cadrul contractelor de împrumut), precum și cele cu participarea rezidenților în care marfa nu a trecut hotarul țării (de exemplu, în cazul intermedierei în tranzacțiile cu mărfuri procurate și vândute ulterior peste hotare). Aceeași metodă este utilizată atât pentru creditele comerciale și avansurile primite de rezidenți de la nerezidenți, cât și pentru cele acordate de rezidenți nerezidenților.

Datele trimestriale și anuale preliminare se actualizează la elaborarea variantei finale a balanței de plăți în baza raportului anual colectat de *BNS 1-Invest „Investițiile străine alocate de către întreprinderi în economia Moldovei și tranzacțiile cu nerezidenții”* și, cu scop de validare/verificare, în baza datelor individuale din *Bilanțul contabil și situațiile de profit și pierderi* ale întreprinderilor ce raportează raportul 1-Invest anual.

Alte creanțe / angajamente - altele au ca sursă indicatorii de la alte articole cu sursele specifice acestora, ce țin de creanțele sau angajamentele apărute ca rezultat al necoincidenței între momentul tranzacției și momentul plății / încasării corespunzătoare ei, altele decât cele reflectate la credite comerciale și avansuri.

Activele de rezervă

Poziția valutară a BNM este sursa de bază pentru calcularea fluxurilor privind *activele de rezervă*, ce sunt estimate cu utilizarea cross-cursurilor valutelor originale față de dolarul SUA calculate în baza ratelor oficiale de schimb zilnice stabilite de către BNM. Datele tranzacțiilor cu valori mari sunt validate suplimentar cu informațiile din SRTI. Titlurile de valoare din componența activelor de rezervă sunt reevaluate lunar la prețul de piață corespunzător fiecărui instrument în ultima zi a lunii de referință. Dobânda calculată la depozite se acumulează zilnic, iar pentru titlurile de valoare în valută – lunar.

1.3. NORME METODOLOGICE REFERITOARE LA POZIȚIA INVESTIȚIONALĂ INTERNAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Poziția investițională internațională (PII) a Republicii Moldova este elaborată conform standardelor internaționale recomandate de FMI în *Manualul „Balanța de plăți și poziția investițională internațională”*, ediția a VI-a (MBP6, 2009). Indicatorii PII sunt integrați și reconciliați cu datele privind fluxurile înregistrate la contul financiar al balanței de plăți. Fluxurile BP, prezentate în bază netă, împreună cu **Contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare**, și stocul activelor și pasivelor PII la începutul și la sfârșitul perioadei de referință sunt reflectate în cadrul PII integrate. De asemenea, indicatorii PII sunt deplin reconciliați cu datoria externă a Republicii Moldova.

Poziția investițională internațională este un cont macroeconomic ce conține informații la o dată de referință fixă (*în cazul Republicii Moldova sfârșitul trimestrului, semestrului, primelor nouă luni ale anului sau sfârșitul anului*) cu privire la valoarea și structura:

1. Activelor financiare ale rezidenților țării sub formă de creanțe față de nerezidenți și aurului monetar deținut ca activ de rezervă;
2. Angajamentelor financiare ale rezidenților țării față de nerezidenți.

Diferența dintre activele și pasivele financiare constituie PII netă și reprezintă o creanță netă (dacă este net creditoare, activele financiare depășind pasivele) sau un angajament net (dacă este net debitoare, pasivele fiind mai mari decât activele financiare) față de restul lumii. În Republica Moldova PII este constant net debitoare, reprezintă un angajament net față de restul lumii.

Articolele din PII sunt identice cu cele ale contului financiar din balanța de plăți, la fel și clasificările utilizate. Astfel, articolele din PII sunt clasificate după cum urmează:

- După categorii funcționale – investiții directe, investiții de portofoliu, derivate financiare (altele decât rezervele), alte investiții și active de rezervă;
- După instrumente financiare – conform categoriilor lărgite (i) titluri de participare și acțiuni în fonduri de investiții; (ii) instrumente de natura datoriei: DST, numerar și depozite, titluri de angajamente, împrumuturi, credite comerciale și avansuri, alte creanțe / angajamente -altele și (iii) alte active financiare și angajamente: aur monetar, derivate financiare;
- Conform sectorului instituțional al rezidentului – banca centrală; societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală; administrația publică și alte sectoare, care la rândul său sunt divizate în: alte societăți financiare, societăți nefinanciare, gospodăriile populației și instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației;
- Conform scadenței – pe termen scurt sau termen lung (în cazul instrumentelor de natura datoriei, conform scadenței inițiale / originale).

Valoarea poziției investiționale internaționale la sfârșitul unei perioade este egală ca suma următoarelor componente: poziția la sfârșitul perioadei anterioare, fluxul net ce rezultă din Contul financiar al BP, și fluxul din *Contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare*.

Contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare reflectă toate modificările în pozițiile financiare, altele decât tranzacțiile înregistrate în balanța de plăți, și anume:

- Alte modificări de volum pe parcursul perioadei curente;
- Reevaluarea în legătură cu schimbările de preț;
- Reevaluarea ca rezultat al fluctuației cursului de schimb valutar.

Pozițiile indicatorilor reflectate în PII se evaluează, în general, la prețuri de piață, similar abordării utilizate pentru evaluarea tranzacțiilor în cadrul BP. Pentru pozițiile instrumentelor nenegociabile (împrumuturi, credite comerciale și avansuri, numerar și depozite, alte creanțe și angajamente - altele) se utilizează de preferință evaluarea nominală, cu excepția angajamentelor la împrumuturi, care se evaluează la valoarea amortizată și a creditelor comerciale și avansurilor, evaluate la valoarea contabilă. Tot la valoarea contabilă sunt evaluate pozițiile sub formă de *participații* (din cadrul *investițiilor directe și de portofoliu*), în timp ce tranzacțiile cu aceste instrumente sunt evaluate la prețuri de piață. Discrepanța dintre evaluarea de piață a tranzacțiilor și evaluarea nominală (sau de bilanț, sau amortizată) a pozițiilor se înregistrează la „*Modificări care reflectă schimbări de preț*”.

Reevaluarea în cazul modificării cursului valutar este cauzată de schimbarea valorii instrumentului financiar ca rezultat al fluctuației cursului de schimb al valutei originale a acestuia față de valuta utilizată pentru compilarea conturilor internaționale, în cazul Republicii Moldova aceasta fiind dolarul SUA.

Alte modificări de volum ale activelor și pasivelor financiare reprezintă modificări în valoarea activelor financiare determinate de alte cauze decât tranzacțiile și reevaluarea. La ele se referă: modificările în urma anulării, reclasificările, modificările în activele financiare în urma schimbării atribuirii rezidențiale a unității instituționale care le deține, ca rezultat al conversiei / cesiunii activelor / pasivelor financiare.

Indicatorii PII, în scopuri analitice, se prezintă în diverse moduri de prezentare și niveluri de agregare:

- i. după categoriile funcționale și conform categoriilor largi ale instrumentelor financiare cu reflectarea pozițiilor și tuturor componentelor modificării acestora pentru creanțe și angajamente separat;
- ii. după instrumentele financiare pentru active și pasive;
- iii. după categoriile funcționale în bază netă (active minus pasive);
- iv. după sectoarele instituționale și categoriile funcționale, unde sectorul instituțional este cel al rezidentului (sectorul deținătorului sau creditorului rezident în cazul activelor financiare și sectorul emitentului sau debitorului rezident în cazul angajamentelor), separat pentru active și pasive și în bază netă (active minus pasive);
- v. după scadență originală (pe termen lung și pe termen scurt), în distribuție pe categorii funcționale și instrumente financiare, separat pentru active și pasive și în bază netă;
- vi. după valuta originală a instrumentelor financiare pentru active și pasive, cu evidențierea leului moldovenesc și altor valute sumar.

Spre deosebire de PII cu structura standard, care prezintă situația financiară a țării față de restul lumii la finele perioadei de referință (de exemplu trimestru), *raportul integrat al PII* (tabelul 3) prezintă suplimentar datele privind situația la începutul perioadei de referință, fluxurile nete din balanța de plăți și *Contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare*.

Sursele de informație utilizate pentru compilarea PII sunt cele utilizate și la compilarea contului financiar al BP.

Tabelul 3. Raportul integrat „Poziția investițională internațională” – agregate de bază

	Poziția la începutul perioadei	Fluxul din balanța de plăți	Contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare			Poziția la sfârșitul perioadei
			Modificări în PII care reflectă:			
			Evaluări		alte modificări de volum	
			schimbări de preț	fluctuația cursului de schimb		
Poziția investițională internațională (netă)						
Active						
Investiții directe						
Participații și acțiuni ale fondurilor de investiții						
Participații și acțiuni (inclusiv reinvestirea profiturilor)						
Instrumente de natura datoriei						
Investiții de portofoliu						
Participații și acțiuni ale fondurilor de investiții						
Titluri de creanță						
Derivate financiare (altele decât rezervele)						
Alte investiții						
Alte participații la capital						
Numerar și depozite						
Împrumuturi						
Sisteme de asigurări, de pensii și scheme de garanții standardizate						
Credite comerciale și avansuri						
Alte creanțe – altele						
Active de rezervă						
Pasive						
Investiții directe						
Participații și acțiuni ale fondurilor de investiții						
Participații și acțiuni (inclusiv reinvestirea profiturilor)						
Instrumente de natura datoriei						
Investiții de portofoliu						
Participații și acțiuni ale fondurilor de investiții						
Titluri de angajamente						
Derivate financiare (altele decât rezervele)						
Alte investiții						
Alte participații la capital						
Numerar și depozite						
Împrumuturi						
Sisteme de asigurări, de pensii și scheme de garanții standardizate						
Credite comerciale și avansuri						
Alte angajamente – altele						
Drepturi speciale de tragere						

1.4. NORME METODOLOGICE REFERITOARE LA DATORIA EXTERNĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Datoria externă a Republicii Moldova este elaborată conform standardelor recomandate de Fondul Monetar Internațional în manualul „*Statistica datoriei externe: ghid pentru compilatori și utilizatori*” (SDE, 2013).

Datoria externă brută a Republicii Moldova la o anumită dată este egală cu suma tuturor angajamentelor curente efective, necondiționate ale rezidenților față de nerezidenți ce implică pentru debitor una sau mai multe plăți de principal și / sau de dobândă la unul sau mai multe momente în viitor.

Datoria externă a țării constă din următoarele tipuri de pasive:

- Investiții de portofoliu - titluri de angajamente;
- Împrumuturi;
- Alocări de DST;
- Numerar și depozite;
- Credite comerciale și avansuri;
- Alte angajamente aferente datoriei;
- Investiții directe: creditare intragrup (Titluri de angajamente, Împrumuturi, Credite comerciale, Alte angajamente).

Investițiile de portofoliu – instrumentele de natura datoriei includ titlurile de angajamente emise de rezidenții Republicii Moldova, deținute de nerezidenți, inclusiv valorile mobiliare de stat emise pentru a fi plasate pe piața internă a Republicii Moldova¹, procurate de către nerezidenți.

Titlurile de angajamente se repartizează după proveniența sectorială a emitentului rezident și după tipul instrumentului.

Poziția angajamentelor la investițiile de portofoliu la o anumită dată reprezintă suma titlurilor de angajamente active emise de rezidenții Republicii Moldova, deținute de nerezidenți, plus dobânda neachitată conform graficului de plăți până la sfârșitul perioadei de raportare.

Împrumuturile cuprind:

- împrumuturile băncii centrale – împrumuturi contractate și valorificate de BNM de la FMI;
- împrumuturile administrației publice (ale statului și ale unităților administrativ-teritoriale (UAT)) – împrumuturi externe contractate și valorificate de guvernul central și local, în numele Republicii Moldova;
- împrumuturile private garantate de stat – împrumuturi externe contractate sub garanția guvernului și valorificate de sectorul privat;
- împrumuturile corporațiilor publice – împrumuturi externe contractate și valorificate de către entități economice, în al căror capital social statul deține mai mult de 50 la sută;

¹ Conform *Legii cu privire la datoria sectorului public, garanțiile de stat și recreditarea de stat* nr. 419 din 22.12.2006, în vigoare din 09.09.2007, valorile mobiliare de stat emise pentru a fi plasate pe piața internă a RM, procurate de către nerezidenți, sunt atribuite de către Ministerul Finanțelor la datoria de stat internă, însă constituie parte a datoriei externe conform recomandărilor FMI de elaborare a statisticilor conturilor internaționale.

- împrumuturile private – împrumuturi externe contractate și valorificate de sectorul privat (societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală și alte sectoare), cu excepția celor primite de la companii afiliate nerezidente, care sunt reflectate la *creditarea intragrup*.
- împrumuturile private din cadrul investițiilor directe (*creditarea intragrup*) – împrumuturi externe contractate de la companii afiliate nerezidente și valorificate de entitățile rezidente.

Poziția angajamentelor sub formă de împrumuturi la o anumită dată se calculează ca suma împrumuturilor externe contractate și valorificate de rezidenții Republicii Moldova minus plățile de principal efective, plus arieratele la dobândă și minus achitarea lor.

Alocările de DST reprezintă un angajament pe termen lung al țării față de FMI. Țările receptoare de alocări de DST achită o dobândă pentru ele și sunt obligate să le restituie FMI în anumite circumstanțe, cum ar fi încetarea participării țării în Departamentul de DST al FMI sau lichidarea acestuia, sistarea statutului de membru al FMI.

Numerarul și depozitele includ conturile curente și depozitele nerezidenților în sistemul bancar național.

Creditele comerciale și avansurile sunt angajamentele sub formă de credite și avansuri acordate de furnizor sau cumpărător în tranzacțiile de comerț cu mărfuri și servicii. Ele includ:

- avansurile primite de către agenți economici de la nerezidenți pentru bunuri și servicii și pentru lucrări în curs de derulare (sau care urmează a fi întreprinse);
- angajamentele rezultante din plățile amânate sau plățile pe etape pentru bunuri importate, servicii primite în cazul în care momentul de transfer a drepturilor de proprietate / prestare diferă de momentul efectuării plăților.

Alte angajamente aferente datoriei includ angajamentele aferente tranzacțiilor cu investiții, angajamentele privind distribuția dividendelor, impozitele, primele de asigurare, alte angajamente diverse, neonorate în timp în raport cu nerezidenții.

Creditarea intragrup – angajamente aferente datoriilor întreprinderilor cu investiții directe față de investitorii lor direcți din străinătate și datoriilor investitorilor direcți rezidenți față de întreprinderile din străinătate la care ei sunt fondatori (investiție inversă), sub formă de împrumuturi, credite comerciale și avansuri, alte angajamente.

Poziția angajamentelor sub formă de *împrumuturi între companiile afiliate* calculat la o anumită dată reprezintă suma împrumuturilor externe contractate și valorificate de entitățile economice rezidente de la investitorii lor direcți nerezidenți / întreprinderile cu investiții directe din străinătate la care rezidenții sunt fondatori minus plățile de principal efective, plus arieratele la dobândă.

Conform *SDE 2013*, arieratele la serviciul împrumuturilor și titlurilor de angajamente, ce reprezintă sume de principal și de dobândă datorate și neonorate, sunt considerate drept parte din valoarea poziției instrumentului financiar original ce generează datoria și sunt reflectate suplimentar ca un articol informativ.

Datoria externă, cu excepția investițiilor directe: *creditarea intragrup*, este reprezentată în distribuție pe *sectoare instituționale*, după clasificarea aplicată în BP și PII: administrația publică, banca centrală, societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală, alte sectoare (alte societăți financiare, societăți nefinanciare, gospodăriile populației și IFSLSGP). Angajamentele externe sunt reflectate la sectorul debitorului nemijlocit. Conform structurii standard a datoriei externe brute

creditarea intragrup nu este prezentată sectorial, similar pozițiilor respective din cadrul PII și a fluxurilor din BP.

Se compilează și prezentarea integrată a DE, similar celei a PII, cu evidențierea modificărilor care au condiționat poziția la sfârșitul perioadei (tabelul 4).

Tabelul 4. Datoria externă brută: reconcilierea pozițiilor cu fluxurile

	Poziția la începutul perioadei	Modificări care reflectă:				Poziția la sfârșitul perioadei
		Intrări	Plăți efective de principal	Alte schimbări	Fluctuația ratei de schimb	
Datoria externă publică / privată						
Administrația publică / Banca centrală / Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală / Alte sectoare						
Termen scurt Numerar și depozite Instrumente de datorie Împrumuturi Credite comerciale și avansuri Alte angajamente aferente datoriei						
Termen lung Alocări de DST Numerar și depozite Instrumente de datorie Împrumuturi Credite comerciale și avansuri Alte angajamente aferente datoriei						
Investiții directe: creditare intragrup						
Angajamentele aferente datoriei întreprinderilor cu investiții directe față de investitorii lor direcți Angajamentele aferente datoriei investitorilor direcți față de întreprinderile cu investiții directe Angajamentele aferente datoriei între întreprinderile din același grup						

La intrări sunt reflectate tranzacțiile creditare, la plăți efective - tranzacțiile debitare, din contul financiar al BP, la fluctuația ratei de schimb și la alte schimbări - evaluările reflectate în PII, la fel ca și alte schimbări de volum.

În scopuri analitice, datoria externă a țării se prezintă după *scadența* inițială / originală a instrumentului financiar: pe termen scurt și pe termen lung, pe tipuri de valută originală a instrumentelor de datorie, inclusiv cu divizarea pe sectoare, precum și după tipul de proprietate a debitorului (publică sau privată) și pe principalii creditori.

Sunt elaborați și indicatori privind datoria externă după *scadență restantă*, ce au importanță analitică sporită din perspectiva analizei și planificării plăților potențiale pe termen scurt.

Datoria publică externă include datoria de stat externă, datoria externă a UAT, datoria externă a BNM, datoria externă a corporațiilor publice și suplimentar, valorile mobiliare de stat ale RM, aflate în posesia nerezidenților.

- **Datoria de stat externă** reprezintă totalul obligațiunilor externe active, deservirea și rambursarea cărora este realizată de către guvern prin intermediul Ministerului Finanțelor și constă din datoria de stat externă directă și datoria externă garantată asumată de stat.
 - *Datoria de stat externă directă* include angajamentele externe contractate în numele Republicii Moldova de către guvern prin intermediul Ministerului Finanțelor;
 - *Datoria externă garantată asumată de stat* include angajamentele externe contractate de

sectorul privat, dar deservirea căroră este realizată de către guvern, în baza garanțiilor de stat acordate, și urmare neonorării de către debitorul inițial a obligațiilor contractuale.

- **Datoria externă a UAT** include angajamentele externe contractate și valorificate de către autoritățile publice locale, sub formă de împrumuturi;
- **Datoria externă a Băncii Naționale a Moldovei** include împrumuturile de la FMI valorificate de BNM;
- **Datoria externă a corporațiilor publice** include angajamentele externe sub formă de împrumuturi, contractate și valorificate de către societățile comerciale în al căror capital social statul deține mai mult de 50 la sută, precum și dobânzile acumulate aferente acestora.

Datoria privată externă reprezintă angajamentele sectorului privat ce nu întrunesc atributele datoriei publice (ale societăților care acceptă depozite, exclusiv banca centrală și ale altor entități economice private, inclusiv ale întreprinderilor private cu capital străin) față de nerezidenți, contractate cu sau fără garanția guvernului și deservite de către sectorul privat.

Sursele de informație pentru compilarea datoriei externe sunt identice cu cele utilizate la compilarea datelor aferente contului financiar al BP și PII.

1.5. STATISTICI TRIMESTRIALE DETALIATE PRIVIND DATORIA EXTERNĂ

În scopul monitorizării riscurilor și analizei sustenabilității datoriei externe, la solicitarea Băncii mondiale (BM), trimestrial, se elaborează un set de indicatori suplimentari, care se publică în bazele de date comune ale FMI și BM – statisticile trimestriale privind Datoria externă (Quarterly External Debt Statistics (QEDS)). Aceste statistici corespund conceptelor de bază, definițiilor și clasificărilor privind datoria externă brută, conform recomandărilor FMI, însă au o acoperire mai extinsă. Participarea țărilor la baza de date QEDS este voluntară, iar Republica Moldova raportează aceste statistici din anul 2007.

Statisticile QEDS reprezintă un set de indicatori prezentați în 4 tabele de bază, elaborate și diseminate trimestrial de către BNM:

T.1 Poziția datoriei externe brute pe sectoare ;

T.2 Poziția datoriei externe brute: datoria denominată în valută și în monedă națională;

T.3 Prognoza plăților de deservire a datoriei externe conform stocului existent la sfârșitul perioadei – pe sectoare;

T.4 Poziția datoriei externe brute: plățile de principal și de dobândă scadente timp de un an sau mai puțin – pe sectoare.

În cadrul T.2, T.3 și T.4 sunt prezentați indicatori noi, ce nu se regăsesc în cadrul structurii standard a DE brute.

Datele prezentate în T.3 și T.4 sunt elaborate conform principiului maturității reziduale / restante².

De asemenea, se recomandă compilarea și a 7 tabele suplimentare cu detalii complementare, unde sunt inclusiv și informații privind arieratele detaliate pe sectoare, poziția datoriei externe nete cu toate componentele standard și reconcilierii a stocurilor și fluxurilor.

Statisticile QEDS sunt elaborate în conformitate cu recomandările și definițiile din ghidul SDE 2013, manualul BPM6 și recomandările specifice aferente QEDS.

Sursele de informație pentru compilarea QEDS sunt similare cu cele utilizate la compilarea datoriei externe.

² Ghidul SDE 2013 recomandă evaluarea datoriei pe termen scurt conform maturității restante, prin adăugarea la valoarea datoriei pe termen scurt (conform maturității originale) și a datelor cu privire la deservirea datoriei pe termen lung (conform maturității originale) preconizată în termen scurt de până la un an de la data de referință.

1.6. ANCHETA COORDONATĂ A INVESTIȚIILOR DIRECTE

Ancheta coordonată a investițiilor directe (Coordinated Direct Investment Survey sau CDIS) reprezintă un set de statistici anuale distincte privind pozițiile investițiilor directe, ce oferă date în distribuție geografică și pe activități economice. Producerea datelor CDIS se realizează în baza recomandărilor metodologice a ghidului omonim al FMI (Coordinated Direct Investment Survey Guide) și este parte a cerințelor statistice obligatorii ale standardului de diseminare a statisticilor SDDS Plus al FMI, care sunt compilate de către Republica Moldova în bază voluntară din 2010 (datele pentru anul de referință 2009), Republica Moldova fiind selectată ca țară-pilot în procesul de lansare și dezvoltare a CDIS. De menționat că Republica Moldova a subscris în 2006 Standardul Special de Diseminare a Datelor (SDDS – Special Data Dissemination Standard).

Datele CDIS sunt compilate conform principiului direcțional (în economia națională / peste hotare), spre deosebire de statistica investițiilor directe din poziția investițională internațională, ce se prezintă conform principiului active / pasive. Atât pentru investițiile sub formă de participatii la capital și acțiuni, cât și pentru cele sub formă de instrumente de datorie (împrumuturi, credite comerciale și alte angajamente) se utilizează principiul „valorii de bilanț” în bază netă.

Datele anuale reflectă situația de la sfârșitul anului calendaristic și sunt prezentate separat pentru capitalul propriu și instrumentele de datorie. Distribuția geografică a ISD este reflectată conform țării investitorului nemijlocit.

Suplimentar prezentărilor solicitate de către FMI, pe pagina web a BNM este publicată prezentarea mixtă, pe regiuni geografice (UE, CSI și Restul lumii) și activități economice.

Actualmente sunt elaborate doar datele pentru investițiile directe în țară (Inward CDIS), cele peste hotare fiind mult mai modeste ca valori, însă, se examinează posibilitatea de elaborare și a indicatorilor privind investițiile directe peste hotare (Outward CDIS).

1.7. REZERVELE INTERNAȚIONALE ȘI LICHIDITATEA ÎN VALUTĂ

Statistica privind rezervele internaționale și lichiditatea în valută (RILV) este alt set de statistici distincte ce reflectă poziții, elaborate conform standardelor recomandate de FMI în îndrumarul „Rezervele internaționale și lichiditatea în valută: Îndrumări privind formatul de prezentare a datelor” (FMI, 2013) și BPM6.

Structura RILV este bazată pe două concepte de bază: (1) rezervele internaționale (activele de rezervă) și (2) lichiditatea în valută. Conform BPM6, „Rezervele internaționale reprezintă acele active externe care se caracterizează prin disponibilitate imediată și control al autorităților monetare pentru utilizare în scopul acoperirii necesităților de finanțare a balanței de plăți, intervenții pe piețele valutare pentru influențarea cursului de schimb valutar și în alte scopuri conexe.” Lichiditatea în valută este un concept mai larg decât cel al rezervelor internaționale. În raportul RILV sunt prezentate două dimensiuni:

1. resurse în valută (inclusiv activele oficiale de rezervă și alte active în valută) la dispoziția autorităților care sunt ușor disponibile pentru a răspunde cererii de valută, și
2. ieșiri nete preconizate și potențiale, pe termen scurt, de resurse în valută, rezultate din datoriile în valută și din activitățile din afara bilanțului ale autorităților.

Raportul RILV cuprinde 4 secțiuni:

- Secțiunea I. Activele oficiale de rezervă și alte active în valută;
- Secțiunea II. Ieșiri nete preconizate pe termen scurt din active în valută;
- Secțiunea III. Ieșiri nete potențiale pe termen scurt din active în valută;
- Secțiunea IV. Poziții informative, ce reflectă inclusiv compoziția valutară a activelor de rezervă, în special pe valutele coșului DST și alte valute, după caz cu prezentarea informației pe valute individuale.

Statisticile RILV se elaborează de către BNM în colaborare / cu contribuția Ministerului de finanțe.